

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101004/I/2019/36093656568904964

**MIGRÁCIA ABSOLVENTOV VYSOKÝCH
ŠKÔL**

Diplomová práca

2019

Bc. Barbora Paulovičová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

MIGRÁCIA ABSOLVENTOV VYSOKÝCH
ŠKÔL

Diplomová práca

Študijný program:	Verejná správa a regionálny rozvoj
Študijný odbor:	Verejná správa a regionálny rozvoj
Školiace pracovisko:	Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja
Vedúci záverečnej práce:	doc. Ing. Štefan Reháč, PhD.

Pod'akovanie

Moje pod'akovanie patrí vedúcemu práce doc. Ing. Rehákov, PhD. za pomoc a rady pri napísaní diplomovej práce. Ing. Paule Puškárovej, Dis. art., PhD., ktorá s nami viedla diplomový seminár, spolužiakom, rodine.

ABSTRAKT

PAULOVICHOVÁ, Barbora: *Migrácia absolventov vysokých škôl* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja. - doc. Ing. Štefan Rehák, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2019, počet strán:65.

Existuje stále viac empirických dôkazov, že vysoko kvalifikovaní ľudia sú dôležitým determinantom hospodárskeho rastu. Je tiež známe, že osoby s vyššou úrovňou vzdelania vykazujú vysokú mieru priestorovej mobility. Cieľom práce je na základe teoretických a praktických poznatkov preskúmať vplyv univerzity na rozvoj regiónov cez migračné rozhodovanie absolventov Ekonomickej univerzity. Práca je rozdelená do piatich kapitol. Obsahuje 3 grafy, 23 tabuliek, 4 obrázky, 2 schémy. V prvej kapitole sú rozpísané teoretické prístupy k danej téme na základe štúdií, ktoré sa migračným správaním absolventov zaujímajú. Druhá a tretia kapitola sú venované cieľu ku ktorému smerujeme a metódam, akými danú prácu vypracujeme. V štvrtej kapitole preskúmame vývoj vzdelanostnej štruktúry na Slovensku a formu deskriptívnej štatistiky a logistickej regresie, zistíme faktory, ktoré ovplyvňujú migračné správanie absolventov Ekonomickej univerzity. Migračné rozhodovanie skúmame na základe regiónu narodenia, univerzity a regiónu zamestnania. Výskum potvrdil, že miesto narodenia, výška ponúkanej mzdy, forma štúdia, pracovné skúsenosti počas štúdia, čerstvosť absolventa vplývajú na migračné rozhodnutie zostať v regióne Bratislava.

Kľúčové slová: absolventi, migračné rozhodovanie, zostali, odišli, Bratislavský región

ABSTRACT

PAULOVÍČOVÁ, Barbora: *Migration of university graduates* – University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Public Administration and Regional Development. – doc. Ing. Štefan Reháč, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2019, pages: 65.

There is more and more empirical evidence to show that highly skilled people are an important determinant of economic growth. It is also known that people with a higher level of education have a high trend of spatial mobility. The aim of the thesis is to explore migration decisions of graduates of the University of Economics based on theoretical and practical knowledge. The thesis is divided into five chapters. It contains 23 tables, 4 pictures, 3 charts 2 schemes. In the first part there are theoretical approaches to the topic. We explore decision-making based on the region of birth, university and employment region. The second and third chapters are devoted to the goals we are aiming at and the methods we use to develop the work. In the fourth chapter we will examine the development of education structure in Slovakia and in the form of descriptive statistics and logistic regression. We will find out the factors that influence the migration behavior of graduates of the University of Economics. The research confirmed that the place of birth, the amount of wage offered, the form of study, work experience influence the migratory decision to stay in the Bratislava region.

Key words: graduates, migration decisions, stayers, outgoing, region Bratislava

OBSAH

ÚVOD.....	7
1. SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ.....	9
1. UNIVERZITA A JEJ VPLYV NA REGIÓN.....	9
1.1.1. VNÚTORNÁ MIGRÁCIA A JEJ VPLYV NA REGIÓN	11
1.2. MOŽNOSTI ROZHODOVANIA SA ABSOLVENTA PO UKONČENÍ ŠTÚDIA 13	
1.3. FAKTORY MIGRÁCIE ABSOLVENTOV.....	16
1.3.1. FAKTOR CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVCA.....	17
1.3.2. FAKTOR ATRAKTÍVNOSŤ REGIÓNU.....	21
1.3.3. FAKTOR DOCHÁDZANIE DO PRÁCE.....	23
2. CIEĽ PRÁCE.....	25
3. METODIKA PRÁCE	26
4. VÝSLEDKY PRÁCE.....	28
4.1. VZDELANOSTNÁ ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA NA SLOVENSKU – VYSOKOŠKOLSKÉ VZDELANIE	28
4.1.1. VNÚTORNÁ MIGRÁCIA VYSOKOŠKOLÁKOV NA SLOVENSKU.....	33
4.2. DESKRIPTÍVNA ŠTATISTIKA.....	35
4.2.1. VŠEOBECNÉ INFORMÁCIE O RESPONDENTOCH.....	35
4.2.2. POROVNÁVANIE ZOSTÁVAJÚCICH A ODCHÁDZAJÚCICH Z BRATISLAVSKÉHO REGIÓNU	40
4.3. LOGISTICKÁ REGRESNÁ ANALÝZA	49
4.3.1. POPISNÁ ŠTATISTIKA	49
4.3.2. VÝSLEDKY LOGISTICKEJ REGRESIE.....	51
5. DISKUSIA.....	53
ZÁVER	58
POUŽITÁ LITERATÚRA	60

ÚVOD

Ľudský kapitál je kľúčovým faktorom teórie moderného hospodárskeho rastu. Veľkosť ľudského kapitálu závisí od vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva. Tá sa na Slovensku každým rokom zvyšuje prostredníctvom vysokých škôl. Od roku 1960 klesá podiel osôb so základným vzdelaním a narastá podiel stredoškolákov a vysokoškolákov. Tento trend je pre Slovensko pozitívny, avšak nezáleží len od počtu ľudí, ktorí vyštudujú školu, ale aj od úrovne vzdelania a kvality získaných poznatkov. Na Slovensku sa najviac vysokovzdelaní ľudia koncentrujú v Bratislavskom regióne.

Cieľom práce je preskúmať vplyv univerzity na rozvoj regiónu cez migračné rozhodovanie. Absolvent sa po ukončení vysokoškolského štúdia rozhoduje o bývaní a zamestnaní. S tým súvisí jeho migrácia. Má možnosť presunúť sa buď do iného regiónu, zostať v regióne univerzity, alebo sa vráti bývať domov. Absolventi robia migračné rozhodnutie na základe mnohých faktorov. Vrátenie sa do domovského regiónu sa líši nielen podľa možností trhu práce (pracovné príležitosti), ale aj podľa iných faktorov. Dôležitú úlohu zohráva charakter ich partnerov a rodinné zázemie (sociálno-ekonomické postavenie a história migrácie). Mladí absolventi vysokých škôl sú často pritiahnutí do veľkých metropolitných miest s vysokými mzdami a možnosťami kariérneho rastu. Čerství absolventi patria ku skupine, ktorá veľmi ovplyvňuje migráciu medzi univerzitným regiónom a regiónom zamestnania. Pri štúdiách migrácie vysokoškolákov nastávajú úskalia, medzi ktoré patrí najmä nedostatok dát o migrácii na národnej a vnútronárodnej úrovni, s dôrazom na nedostatok údajov o vysokokvalifikovaných migrantoch. Cieľom univerzitného regiónu je prilákať a udržať si študentov, aby mali čo najväčší ľudský kapitál v regióne. Medzi regiónmi Slovenska vznikajú veľké disparity v oblasti koncentrácie vysokoškolsky vzdelaných osôb.

V prvej kapitole je vysvetlený vplyv univerzity na rozvoj regiónu prostredníctvom ľudského kapitálu. Ďalej, aké má absolvent možnosti v rozhodovaní sa medzi tromi regiónmi (pôvodu, univerzity a zamestnania). Rozoberáme štúdie, ktoré píšú o migrácii absolventov a faktoroch migračného rozhodovania. V druhej a tretej kapitole je cieľ ku ktorému smerujeme, prostredníctvom výskumnej otázky a metódy, akými prácu

spracujeme. V štvrtej kapitole si zobrazíme vzdelanostnú štruktúru na Slovensku, jej vývoj v oblasti absolventov VŠ a migrácie absolventov. Súčasťou štvrtej kapitoly je aj deskriptívna štatistika a regresná analýza. V deskriptívnej štatistike porovnáваме zostávajúcich a odchádzajúcich z Bratislavského regiónu, na základe toho vplyvy migračného rozhodovania. Pomocou regresnej analýzy zisťujeme, ktorý z vplyvov je významný. V piatej kapitole – Diskusia, porovnáваме naše výsledky so zahraničnými štúdiami z teoretickej časti našej práce. Takisto porovnáваме s podobnými slovenskými prácami realizovanými na Technickej univerzite v Košiciach a Žilinskej univerzite v Žiline.

1. SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ

1. UNIVERZITA A JEJ VPLYV NA REGIÓN

Vysoké školy (VŠ) sú podľa zákona o vysokých školách definované ako vrcholné orgány vzdelávacieho, umeleckého a vedeckého charakteru. Vysoké školy predstavujú pre ekonomiku zdroj znalostí (Hanová a kol. 2016). VŠ majú za cieľ rozvíjať ucelenosť osobnosti, vedomosti, múdrosti, kreatívnosti jednotlivcov (Rehák 2015), sú nástrojom šírenia poznania, morálnych hodnôt a výchovy (Zákon o VŠ). Univerzity sú hybnou silou pre rozvoj krajiny, sú schopné prilákať talentovaných študentov z iných regiónov, odborníkov v oblasti výskumu, firmy, ktoré hľadajú kvalifikovanú pracovnú silu (Rehák 2015).

Podľa Sedlacka (2013), univerzity majú tri základné funkcie (vzdelávanie, výskum a regionálny resp. komunitný rozvoj). Univerzita bola v minulosti považovaná hlavne za inštitúciu vzdelávania, neskôr bola funkcia univerzity rozšírená o výskum. V súčasnosti považujeme za funkciu univerzity aj jej vplyv na rozvoj regiónu.

Výskum robí univerzita najčastejšie formou projektov. Pre regionálny rozvoj to znamená najmä zvyšovanie technologického pokroku a inovácií (Sedlacek 2013).

Podľa Reháka (2015), na regionálny rozvoj univerzita vplýva množstvom vedomostí, vytváraním ľudského kapitálu, transferom poznatkov (know-how), inováciami v technológii, kapitálovými investíciami, tvorbou znalostnej infraštruktúry. Ovplyvňuje lokálne a regionálne prostredia. Univerzity v regiónoch so zameraním na spoluprácu stakeholderov (zainteresované strany) sú často otvorenejšie, delegujú si fakultu, spravujú veci regionálnej správy (Golstein 2009). V niektorých publikáciách sa namiesto rozvoja regiónu uvádza komunitný rozvoj, ktorý je viazaný na región tým zmyslom, že je určený pre obyvateľov daného regiónu. Komunitný rozvoj zahŕňa rôzne záujmové aktivity pre obyvateľov, aby sa obyvateľom lepšie žilo, zvyšuje kvalitu života. Ide o aktivity, kde existuje istý druh súdržnosti komunity. Komunitný rozvoj vychádza z toho, že kedysi boli školy založené firmami, ktoré si vyštudovali svojich žiakov. (Hanová a kol. 2016).

V našom výskume sa budeme zaoberať najmä prvou úlohou vysokých škôl, funkciou vzdelávania. Vzdelávanie pomáha rozvoju vedy, kultúry, zdravia, čo vedie k dobrým životným podmienkam pre celú spoločnosť.

Vzdelávacie inštitúcie na všetkých úrovniach, to sú materské školy, stredné školy, VŠ, majú potenciál poskytnúť konkrétne vzdelanie, ktoré sa preformuje do sociálnych zručností (Golstein 2009). Úloha vzdelávania zvyšuje najviac ľudský kapitál v regióne (Sedlacek 2013). V rámci sektora vzdelávania poskytujú univerzity odbornú prípravu a slúžia ako vzdelávacie zariadenia, ktoré spájajú ľudský kapitál. Univerzity vzdelávajú budúce pracovné sily a zamestnancov so špecifickými zručnosťami. Problémom je, že vo veľa prípadoch kvalifikovaná pracovná sila nezostáva na trhu práce v danom regióne, čo spôsobuje, že je ťažké určiť, aký efekt má v ňom lokalizovaná univerzita (Golstein 2009). Ďalej ide o aktivity, ktoré sú, resp. by mali byť, zamerané na potreby zamestnávateľov absolventov VŠ, konkrétne spojenie štúdia s praxou, formou praxe a stáží (Sedlacek 2013). Vzdelávanie zahŕňa dve rôzne úlohy: individuálnu úlohu a spoločenskú úlohu. Prvá sa týka zvýšenia počtu vedomostí jednotlivca, zatiaľ čo druhá, spoločenská úloha je definovaná v inštitucionálnej úlohe prenosu vedomostí do budúcich občanov (Marton 2006). Vysokoškolské vzdelanie zvyšuje ľudský kapitál prostredníctvom učenia širšej škály jednotlivcov na miestnej úrovni. Tým, že má absolvent vysokoškolské vzdelanie sa zabezpečí, že je v danom regióne žiadaný. Vyššie vzdelanie pomáha miestnym zamestnávateľom reagovať na nové požiadavky. Zamestnanci majú možnosť pokračovať v učení sa a v rozširovaní svojich znalostí, čím prispievajú k profesionálnemu rozvoju, ktorý môže prilákať talenty zvonka (OECD 2007).

Problémom je, že v súčasnosti čoraz viac dochádza k situáciám, kedy vysoké školy poskytnú vzdelávanie študentom, ktorí po absolvovaní VŠ nezostanú v danom regióne, ale migrujú do iného. Tým región stráca zamestnancov pre miestne firmy (Hanová a kol. 2016). Naopak k rozvoju regiónov dochádza pri imigrácii vzdelaných absolventov tým, že zvyšujú ponuku práce, čo vedie k vzniku pracovných miest. Regióny, v ktorých je väčšia pracovná ponuka pre vzdelaných ľudí sa stávajú lákadlom a absolventi začnú migrovať za prácou. Pracovné príležitosti sú zásadne dôležité pre prilákanie ľudského kapitálu (Niedomysl – Hansen 2010). Takisto, ak je v regióne lepšie platové ohodnotenie alebo možnosti lepšieho kariérneho rastu, ľudia sa začnú koncentrovať v tomto regióne (Rehák – Rafaj).

Funkciami, ktoré plní univerzita, môže prispieť k nárastu ľudského kapitálu, sociálneho kapitálu a najmä hospodárskemu rozvoju regiónov (Sedlacek 2013).

1.1.1. VNÚTORNÁ MIGRÁCIA A JEJ VPLYV NA REGIÓN

Migrácia je definovaná ako trvalá alebo semipermanentná zmena bydliska (Lee 1966). Migrácia je považovaná za agregovaný fenomén demografického správania sa skupiny alebo jednotlivcov (De Jong - Fawcett 1981). Môže mať dobrovoľný alebo nedobrovoľný charakter presunu, rozlišuje sa medzi vonkajšou a vnútornou migráciou (Lee 1966).

Migračné teórie sú klasifikované podľa úrovne, na ktorú sa sústreďujú. Mikroúrovňové teórie sa zameriavajú na rozhodnutia o individuálnej migrácii, zatiaľ čo makroúrovňové teórie sa zameriavajú na súhrnné migračné trendy. Mezoúroveň predstavuje úroveň medzi mikro a makro, napr. na domácnosti alebo komunity (Hagen - Zanker 2008).

V 50. rokoch sa migračná teória presunula od čisto mechanických modelov na viac sofistikované teórie. Teoretické predpovede migračných tokov po prvýkrát uskutočnili v duálne-ekonomických modeloch od Lewisa v rokoch 1950/60, v ktorých dochádza k migrácii v dôsledku rozdielov v ponuke a dopyte po pracovnej sile medzi vidieckym a mestským sektorom. Modely Harris-Todaro zo 70. a 80. rokov rozširujú tie od Lewisa tak, aby zohľadňovali niektoré empirické pozorovania a robili konkrétne zameranie na migráciu. Zatiaľ čo skoršie analýzy boli robené na základe súhrnných, makroekonomických údajoch, od 80. rokov sa zameriavajú skôr na mikroekonomické zameranie. Tieto modely analyzujú individuálne motivácie k migrácii, ale tiež zvažujú štrukturálne faktory na úrovni komunity (napríklad chudobu). Modernejšie prístupy spájajú mikroúroveň a makroúroveň a zahŕňajú aj menšie ekonomické koncepcie, napríklad sociálny kapitál. Ďalším prínosom novšej literatúry je rozlišovanie príčin a pretrvávanie migrácie. Nová ekonomika migrácie za prácou, ktorá sa vyvinula v 80. rokoch minulého storočia, vidí migráciu ako rozhodnutie domácnosti. Vychádza z klasických teórií migrácie a snaží sa o zobrazenie rozhodovacieho modelu čo najviac realisticky tým, že zahŕňa širokú škálu rozhodovacích faktorov. Zatiaľ čo najväčší dôraz pri skúmaní teórie migrácie sa kladie na ekonomické teórie, niektoré sú úzko spojené so sociologickými, geografickými a antropologickými teóriami (Hagen - Zanker 2008).

Skúmať súčasné presuny populácie (podľa De Jong – Fawcett 1981) sa dá na základe prístupov a vzorov, ktoré môžu byť identifikované rozličnými zjavnými charakteristikami migrantov, socioekonomickými a ekologickými faktormi. Takýto výskum poskytuje

základné pochopenie migrácie ako aspektu demografických zmien. Nie však uspokojivo vysvetľuje možnosti mobility na mikroúrovni, t.j. rozhodnutie o presťahovaní alebo pobyte a preferenciami medzi alternatívnymi lokalitami. (De Jong - Fawcett 1981).

Vnútoraná migrácia môže mať rôzne formy z hľadiska návratnosti obyvateľa. Ide o priestorovú mobilitu, pri ktorej nastávajú dva prípady. Prvým je migrácia, pri ktorej sa obyvateľ dlhodobo nevráti na pôvodné, predchádzajúce miesto žitia. Druhým hľadiskom návratnosti obyvateľov sú krátkodobé presuny za prácou, školou, aktivitami, ktoré sú vykonávané pravidelne alebo také, ktoré sú jednorazové, napríklad dovolenka, či návšteva u známeho (Šprocha 2011).

Vnútoraná migrácia vplýva na ekonomiky pôvodného miesta, ako aj na miesto presťahovania sa. Posledné desaťročie sa začali výskumy viac zaujímať o vysokokvalifikovaných migrantov. Je to najmä vplyvom endogénnych teórií rastu, kde podstatu zohráva vplyv ľudského kapitálu na output. Pri skúmaní migrácie absolventov sa zisťuje, čo ovplyvňuje ich rozhodovanie sa, a čo presuny znamenajú pre región určenia a región pôvodu. Medzi pozitívne dôsledky pre regióny nasťahovania (určenia) patrí podpora inovácií a vytváranie nových poznatkov. Endogénna teória rastu predpokladá, že hospodársky rast a zvýšená produktivita vyplýva z rozvoja nových vedomostí, technológií a inovácií. Negatívne dôsledky pre región nasťahovania sa pre pôvodných obyvateľov môžu znamenať stratu v niektorých oblastiach, a to napríklad, že vplyvom vyššej koncentrácie vysokovzdelaných ľudí porastú ceny v oblasti bývania alebo príjmu do zamestnania vysokovzdelaných a domáci prídu o miesto, prípadne im zamestnávateľia znížia plat, pretože sa predpokladá, že tie vyššie ponúknu vysokoškólakom. Neexistuje žiadna komplexná štúdia, ktorá by sa zaoberala dôsledkami vnútornej migrácie absolventov VŠ na regionálnej úrovni. Väčšina štúdií sa zaoberá miestom do ktorého sa migruje. Málo štúdií sa zaoberá regiónom, z ktorého sa absolvent presťahoval. Pri štúdiách dôsledkov migrácie vysokoškólakov nastávajú úskalia, medzi ktoré patrí najmä nedostatok dát o migrácii na národnej a vnútronárodnej úrovni, s dôrazom na nedostatok údajov o vysokokvalifikovaných migrantoch (Faggian et al. 2017).

1.2 MOŽNOSTI ROZHODOVANIA SA ABSOLVENTA PO UKONČENÍ ŠTÚDIA

Štúdie, ktoré sa zaoberajú migráciou absolventov VŠ, skúmajú správanie sa jednotlivcov. Každá osoba, ktorá chce študovať na VŠ, by mala mať možnosť rozhodnúť sa, v ktorom regióne bude vysokú školu navštevovať. Po absolvovaní školy čelí ďalším rozhodnutiam týkajúce sa budúceho zamestnania a bývania. Aj pri týchto rozhodnutiach má možnosť výberu regiónu.

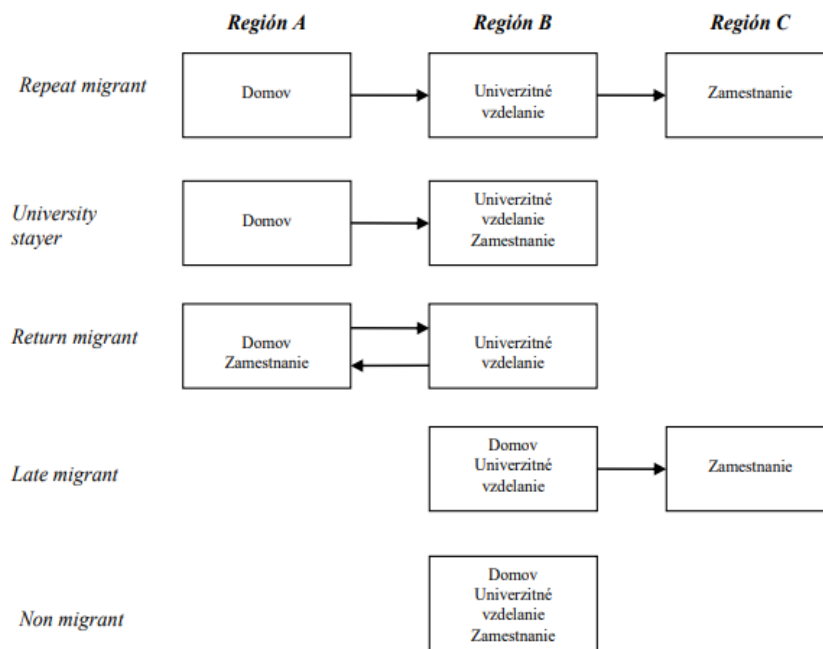
Štúdia Faggian et al. 2007, vysvetľuje vplyv medzi získavaním ľudského kapitálu a pracovnou migráciou. Autori predovšetkým skúmajú vzťah medzi získavaním ľudského kapitálu z vysokoškolského vzdelávania a následným migračným správaním študentov, pred a po ukončení vysokoškolského vzdelávania. V tejto konkrétnej štúdií sa zaoberajú migračným správaním waleských a škótskych študentov. Sledujú tri regióny, ktoré zaujímajú samotných študentov resp. absolventov VŠ. Región miesta bydliska, región v ktorom je univerzita a následne región zamestnania. Každý jednotlivec má pri nástupe na VŠ binárnu možnosť, buď zostane v domácom regióne, alebo sa presťahuje do iného. Študenti, ktorí sa rozhodli navštevovať školu v inom regióne, majú výhodu porovnať možnosti pracovných ponúk a ekonomických podmienok oboch regiónov. Migrácia má aj svoje nevýhody, najmä prerhnutie kontaktu s rodinou, psychické a emocionálne straty spojené s diaľkou a problémami s novým prostredím. U každého jednotlivca sú však tieto psychické a emocionálne „náklady“ rozdielne. Nie je jednotný meter na určenie výšky straty, akú má konkrétny človek pri presunoch do iného regiónu (Faggian et al. 2007).

Po absolvovaní vysokej školy čelí absolvent ďalším rozhodnutiam. Ide o rozhodnutia týkajúce sa budúcnosti v oblasti zamestnania, resp. bývania, a s tým sú spojené ďalšie možné presuny medzi regiónmi. Absolvent má možnosť ostať v regióne v ktorom študoval, ďalšou možnosťou je migrovať do regiónu, v ktorom sa narodil, alebo migrovať do úplne iného regiónu. Absolventi, ktorí sa rozhodnú pracovať v ich domácom regióne majú výhodu, že by mali byť schopní ťažiť z miestnych sietí, poznať podmienky na trhu práce, a mali by byť efektívnejší v nájdení si zamestnania. Na druhej strane hľadanie práce v iných regiónoch na národnej úrovni by mohlo ponúknuť atraktívnejšie zamestnanie s lepším pozičným rastom a vyšším platom. Ak sa študenti rozhodnú vstúpiť do

zamestnania na alternatívnom mieste odlišnom od miesta bydliska alebo univerzity, predpokladá sa, že študent bude brať do úvahy podmienky miestneho ekonomického prostredia ako súčasť rozhodovacieho procesu o tom, kde bude pracovať. Všetky faktory vplývajúce na migráciu jednotlivca po absolvovaní VŠ si rozoberieme podrobnejšie v časti 1.3 Teórie a faktory migrácie absolventov. (Faggian et al. 2007).

Na schéme číslo 1 sú zobrazené presuny a možnosti študenta, neskôr absolventa v rozhodovaní sa v migrácii. Uvedené sú 3 regióny, z ktorých každý reprezentuje iné miesto, ktoré je kľúčové pre jednotlivca. Na schéme sú zobrazené: Región A – pôvodný domov, Región B – vysoká škola, Región C – práca (Rehák – Rafaj).

Schéma 1: Možnosti migranta medzi tromi regiónmi

Zdroj: Rehák – Rafaj. 2015. Univerzity, ľudský kapitál a regionálny rozvoj: teoretické prístupy

Faggian et al. 2007 rozdelili absolventov do piatich skupín podľa rozhodovaní v migrácii: „Repeat migrant“ znamená opätovný migrant, je taký, ktorý študuje v inom ako domovskom regióne a takisto po absolvovaní VŠ migruje do ďalšieho regiónu. „University stayer“ predstavuje univerzitného imigranta, ktorý zostane po absolvovaní štúdia v univerzitnom regióne „B“ aj pracovať. „Return migrant (home migrant)“, alebo aj vracajúci migrant, sa po absolvovaní VŠ v inom ako domovskom regióne vráti pracovať do regiónu, v ktorom sa narodil. „Late migrant“ – neskorý migrant, zobrazuje takého, ktorý

študuje v domovskom regióne, ale po absolvovaní VŠ migruje do iného regiónu za prácou. Poslednou možnosťou je „non migrant“ – nemigrant, ktorý žije, študuje, pracuje v jednom a v tom istom domovskom regióne (Faggian et al. 2007).

Štúdie, zaoberajúce sa touto problematikou v empirickej časti, dotazníkovou formou uvádzajú ekonomické premenné, ktoré odrážajú podmienky miestneho hospodárskeho prostredia v domácom, univerzitnom a v pracovnom regióne. Tým sa zistí, či sú všetky regióny odlišné, alebo sa sčasti alebo úplne zhodujú v závislosti od postupného migračného správania sa jednotlivca, pred a po jeho univerzitnej dráhe (Faggian et al. 2007).

1.3 FAKTORY MIGRÁCIE ABSOLVENTOV

Na migračné správanie jednotlivca vplývajú rôzne aspekty. Medzi niektoré môžeme zaradiť mzdové a pracovné príležitosti, miestne životné náklady, vybavenie a kvalita života, ako aj ich domáce a rodinné pomery (Franklin 2003).

Vysokoškolsky vzdelaní ľudia sú mobilnejší, najmä preto, že majú lepšie možnosti získať informácie o pracovných ponukách. Ďalším dôvodom migrácie je, že študenti sa často popri štúdiu rovno presťahujú do daného regiónu. Tým, že už popri štúdiu zmenili región žitia, sú aj po ukončení VŠ viac naladení k sťahovaniu sa (Rehák – Rafaj).

Absolventi vysokých škôl vstupujúci na trh práce do väčších miest po dokončení štúdia očakávajú vyššiu počiatočnú mzdu ako aj vyššiu rast miezd spojený s častejším striedaním pracovných miest. Najmä pre kvalifikovaných pracovníkov, ako napr. absolventov vysokých škôl môže byť prechod na veľké mesto považovaný za investíciu z dlhodobého hľadiska do ľudského kapitálu (Ahlin et al. 2014) Ak je teda v regióne lepšie platové ohodnotenie alebo možnosti lepšieho kariérneho rastu, ľudia sa začnú koncentrovať v tomto regióne (Rehák – Rafaj).

Mladí a vysokokvalifikovaní absolventi, zvyčajne menia pracovné miesta a migrujú medzi regiónmi niekoľkokrát počas svojej začínajúcej kariéry. Preto sa treba zaujímať o migráciu nielen pri vstupe na trh práce, ale aj v neskorších obdobiach. Údaje o absolventoch sa preto zberajú aj po niekoľkých rokoch od ukončenia štúdia. Napríklad je robený výskum s nemeckou univerzitou do piatich rokov po absolvovaní štúdia. Výskumom dokázali odhadnúť rôzne determinanty, ktoré vplývajú na zmeny zamestnania. Vzhľadom na perspektívu pôvodného regiónu, vznikajú ekonomické dôsledky vplyvom migrácie vysoko kvalifikovaných ľudí medzi regionálnymi oblasťami, napríklad aj znížené verejné stimuly pre regionálne investície do ľudského kapitálu. Štúdiou sa dokázalo, že absolventi sú veľmi mobilnou skupinou, dokonca aj pri neskorších zmenách práce. (Haussen - Uebelmesser 2017).

Pri rozhodovaní sa, si budúci študent zväži výhody, ktoré dané regióny spĺňajú. Rozhodovanie študenta bude závisieť aj od sociálnej a ekonomickej situácie v regióne, v ktorom sa rozhodne študovať. Predpokladá sa, že študenti majú primerane dobré

informácie o ekonomickom prostredí v domácom aj univerzitnom regióne. (Faggian et al. 2007)

Faktory vplyvu sa delia na tie, ktoré sú spojené s oblasťou pôvodu, faktory spojené s oblasťou určenia a osobné faktory. Existuje pôvodný región, v ktorom sa osoba narodila a región určenia (prest'ahovania sa). Každý z týchto regiónov má určité plusy a mínusy, ktoré pre každého jednotlivca (migranta) sú individuálne. V každom regióne existuje nespočetné množstvo faktorov, ktoré pôsobia na udržanie ľudí v danej oblasti alebo priťahujú ľudí z iných regiónov. Sú aj také regióny, ktoré majú tendenciu ľudí odradiť. Rozhodnutie o migrácii nemusí byť vždy úplne racionálne a pre niektoré osoby má racionálna zložka oveľa menší vplyv pri rozhodovaní ako iracionálna (Lee 1966). Niektorých absolventov ovplyvnia faktory životného cyklu alebo regiónu natol'ko, že sú ochotní prijať nižšie platené miesto a zostať v regióne (Rérat 2014).

1.3.1 FAKTOR CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVCA

Migrácia je veľmi zložitým javom, preto treba očakávať veľkú rôznorodosť v rozhodovaní sa migrantov pri sťahovaní sa. Pri pochopení migračného rozhodovania absolventov, je potrebné prijať perspektívu jednotlivca, podľa ktorej sú známe rôzne vplyvy. "Psychologické" aspekty sú zjavné, pretože subjektívna perspektíva umožňuje analýzu rozhodnutia pre každého jednotlivca. Pri analýze sa treba zamerať na informácie, ktoré môžu viesť k "motívu" a "motivácii" prest'ahovania sa, od individuálnych odpovedí až po "dôvody na presúvanie" (Faggian et al. 2006). De Jong – Fawcett sa zameriavajú na otázky determinantov migrácie, ktoré používajú na vyvodenie individuálneho rozhodovania (De Jong - Fawcett 1981). Jednotlivcov patriacich do tejto skupiny silno ovplyvňujú osobnostné charakteristiky, ako je rodinný stav, etnický pôvod, predchádzajúca migrácia a rodinné vzťahy. (Faggian et al. 2006). Na rozhodovanie migrácie vplýva aj predchádzajúce migračné správanie resp. súvis s predchádzajúcou migračnou históriou jednotlivca, ako aj úroveň ľudského kapitálu získaného jednotlivcom (Faggian et al. 2007).

K dôležitej súčasťi absolventskej populácie patrí aj podskupina samostatne zárobkovo činných osôb. Vysoko vzdelané samostatne zárobkovo činné osoby takisto čelia problémom s priestorovou optimalizáciou v regiónoch. V mestách žijú samostatne zárobkovo činní absolventi, ktorí riadia svoje podnikanie a zaoberajú sa podobnými

záležitosťami. Absolventi, ktorí v minulosti už podnikali, majú oveľa väčší priestor pri voľbe pracovného miesta a väčšie pracovné náklady súvisiace s prácou. Vzhľadom na to, že existujú výhody plynúce z vedenia firmy na miestnej úrovni (napríklad znalosti miest, sociálne väzby a prístup k finančným prostriedkom), všetky rozhodnutia musia byť spôsobené ďalšími faktormi, ktoré ovplyvňujú umiestnenie bývania, ako napríklad ekonomické aktivity ostatných členov domácnosti a kontextuálne faktory. Štúdia Koster - Venhorst 2014 je prvá, ktorá sa zaoberá migráciou a súčasne podnikaním obyvateľov (Koster - Venhorst 2014).

Životný cyklus

Životný cyklus človeka je definovaný ako sled udalostí, ktoré tvoria jeho život od narodenia až po smrť. Život každého jednotlivca ovplyvňuje tento cyklus. Existuje veľa situácií, ktoré počas života ovplyvnia migračné rozhodovanie. Medzi niektoré môžeme zaradiť vzdelávanie, pracovný život, manželstvo, rodinu, odchod do dôchodku. V manželstve dochádza k množstvu prípadov, ktoré ovplyvnia migráciu, ako sú napr. rozvod, rozchod, smrť partnera. Na migráciu vplyvajú takisto aj prechodné emócie alebo náhodné udalosti. V priebehu života nastávajú aj situácie, kedy osoby nemigrujú z vlastného rozhodnutia. Príkladom môžu byť deti, ktoré sú vedené rodičmi, partner druhým partnerom, z donútenia (Lee 1966). Rozhodnutie migrovať, resp. zostať v regióne, závisí od preferencií každého jednotlivca, od toho na čom mu v živote záleží a čomu dáva prednosť. (Faggian et al. 2006).

Migrácia absolventov sa podľa životného cyklu delí na tri druhy. Sociálno - rodinnú trajektóriu, migračnú trajektóriu, profesionálnu trajektóriu (Rérat 2014).

Tieto trajektórie zahŕňajú rôzne dimenzie, ktoré môžu ovplyvniť rozhodnutie vrátiť sa alebo nevrátiť sa do domovského regiónu. Inými slovami, hypotéza perspektívy životného cyklu(trajektórií) spočíva v tom, že správanie (alebo zámery) absolventov v jednej oblasti života (napr. rodinný stav, kariéra atď.), majú vplyv na ich správanie v iných oblastiach (v tomto prípade migrácii) (Courceau 1985).

Sociálno-rodinný cyklus

Sociálno-rodinné zázemie, v ktorom sa absolvent narodil, súvisí s jeho neskoršou úrovňou migrácie. Pokiaľ ide o migráciu a mobilitu, najdôležitejšie zmeny v osobnom živote sú opúšťanie rodičovského domu, vznik páru (manželstiev), osamostatnenie,

narodenie dieťaťa a neskôr odchod do dôchodku. Pozícia životného cyklu ovplyvňuje potreby bývania, najmä v dôsledku zmien vo veľkosti a štruktúre domácností, ako aj túžby súvisiace s kontextom bývania. Rozhodnutie usadiť sa v mestách alebo presťahovať sa na predmestie úzko súvisí s pozíciou života. K spoločenskej resp. sociálno-rodinnej trajektórii patria premenné ako je pohlavie, sociálno-ekonomické prostredie (Rérat 2014), faktory domácnosti (či žije absolvent vo dvojici a / alebo má deti), charakteristiky partnera (región pôvodu a úroveň vzdelania partnera) a jeho rodinné zázemie (socioekonomický stav rodičov), (Courgeau 1985).

Domácnosti - nerodinné (osoby, ktoré žijú samostatne, bezdetné páry) sa väčšinou usadzujú v mestách, zatiaľ čo domácnosti s deťmi sa viac presúvajú na predmestia (Boyle et al. 1998).

Partnerstvo má na migráciu veľký vplyv. Ak je osoba slobodná, rozhoduje sa sama, avšak ak žije v páre, vtedy sa berie ohľad aj na druhú osobu, prípadne rodinu. Ak sú obaja partneri z jedného regiónu, po absolvovaní VŠ je migrácia do tohto regiónu vyššia. Treba však zohľadňovať aj pracovné ponuky, ktoré pár dostane. Ak sú obaja z páru vysokoškolsky kvalifikovaní a majú rovnakú úroveň vzdelania, je možnosť, že migrujú kvôli profesionálnej kariére (Rérat 2012b).

Rodičia absolventa môžu mať takisto vplyv na rozhodovanie migranta. Deti, ktorých rodičia sú s vyššou úrovňou vzdelania a majú manažérske postavenie, sú viac mobilné. Naopak ak sú deti z robotníckej rodiny majú tendenciu sa skôr vráť do rodného regiónu, prípadne žiť na okraji mesta (Rérat 2014).

Jednotlivec môže v priebehu štúdia rozvíjať vzťahy na svojej univerzite alebo mimo nej, ktoré zlepšujú jeho sociálne vzťahy. Prípadne môžu absolventi vybudovať silné priateľstvá a zvykli si na miestne vybavenie, ktoré sťažuje odchod po ukončení štúdia (Rérat 2014)..

Pri skúmaní migrácie treba zohľadniť nielen dominantné toky, ale aj protiprúdy, tzn. absolventov, ktorí sa po skončení svojho štúdia vrátia a takisto nevrátia do svojho regiónu. Analýzou vplyvu osobných charakteristík na migračné správanie, sa v štúdiu Rérat 2014, identifikujú absolventi, pri ktorých je viac pravdepodobné alebo menej pravdepodobné než priemer, že sa vrátia do regiónu, v ktorom vyrastali. Prijatie perspektívy migrácie ako rozhodnutia, ktoré je súčasťou životného cyklu absolventov, predpokladá, že vnútorná migrácia je komplexný fenomén, ktorý „ide“ súčasne s ekonomikou a lokálnym zameraním na motiváciu pracovne migrujúcich absolventov (Rérat 2014).

Migračný cyklus

Pri skúmaní migračnej trajektórie sa zaoberáme najmä prvkami ako sú región pôvodu, rodičovský región narodenia, miesto univerzity (Rérat 2014).

Migračnú trajektóriu teda ovplyvňuje región pôvodu absolventov a ich rodičov, ako aj lokalizácia univerzity. Vplyv na rozhodovanie spôsobuje referenčný priestor a zakladajúci priestor. Referenčný priestor je ten, v ktorom sa narodili rodičia absolventa. Je ich rodiskom a predstavuje región ich predkov. Zakladajúci priestor je ten, v ktorom absolvent vyrastá počas svojho života. Referenčný a zakladajúci sa vo veľa prípadoch zhodujú a môžu mať na jednotlivca vplyv silného pripútania sa k týmto miestam (Rérat 2014).

Ak sa však jednotliviec kvôli škole presťahuje do univerzitného regiónu, univerzita na absolventa vplýva tým, že už len samotné presunutie jednotlivca kvôli štúdiu je akýmsi prvým krokom osamostatnenia sa. Ľudia, ktorí kvôli štúdiu migrovali do iného regiónu, majú väčšiu tendenciu migrovať aj po ukončení štúdia, ako tí, ktorí študujú v rodnom regióne. Vplyv univerzity je značný. Jednotlivec si počas štúdia hľadá pracovné ponuky, brigády, vytvára si obraz o danom regióne a porovnáva s pôvodným. Po ukončení štúdia má možnosť vybrať si medzi domácim, univerzitným regiónom alebo úplne odlišným. (Rérat 2014).

Profesionálny cyklus

K profesionálnemu cyklu patrí oblasť štúdia, druh vzdelania, granty, pracovné zaradenie, rok ukončenia štúdia. Profesionálna trajektória závisí od druhu získaného titulu, od odboru, v ktorom jednotliviec študoval. Široká ponuka miestnych vzdelávacích príležitostí je pri získaní študentov rozhodujúca. Vplýva na ňu však konkurencieschopnosť systému vysokoškolského vzdelávania. Nikdy ale nie je dané a isté, že vysoká kvalita vysokoškolskej inštitúcie si udrží miestnych študentov, alebo budú priťahovaní do iných oblastí. Okrem toho sú študentské siete lokálne viazané a slúžia na ovplyvňovanie rozhodovania po ukončení štúdia. Postupom času však v mnohých prípadoch dochádza k opätovnej strate týchto sietí, pretože študenti migrujú pri hľadaní pracovných príležitostí (Abreu et al. 2014).

Výška získaného titulu môže spôsobovať dokonca odlivy mozgov z daného regiónu, vyššiu mobilitu absolventov, pretože idú za kariérou. Rok (dĺžka) štúdia môže vplývať na rozhodovanie sa tým, že čím dlhšie študent študuje, tým sa oslabujú sociálne väzby v domovskom regióne a prehľbujú sa v regióne štúdia. Naopak, ak je študent krátkodobo odlúčený od domovského regiónu, možnosť návratnosti doň je vyššia. Väzby medzi

závislou premennou (migračné správanie) a nezávislou premenou (relevantné charakteristiky týkajúce sa ich životnej trajektórie) môžu mať rôznu povahu. Väzby môžu byť kauzálne, ale zároveň ukazujúce asociačný účinok, pretože migrácia je zvyčajne súčasťou širšieho plánu v živote. (Rérat 2014).

1.3.2 FAKTOR ATRAKTÍVNOSŤ REGIÓNU

Spolu s okolnosťami a preferenciami jednotlivca je tiež potrebné zvážiť regionálne charakteristiky, ktoré môžu ovplyvniť rozhodnutie jednotlivca. Pravdepodobnosť individuálnej migrácie závisí od miery zamestnanosti a dostupnosti pracovných miest, relatívnej úrovne miezd a životných nákladov, miery rastu príjmov a zamestnanosti, miery a rozšírenosti zločinu v danom regióne (Faggian et al. 2006). Jednotlivci sa lokalizujú tam, kde práca a región je vybavený množstvom služieb pre mladých. Zistenie, že absolventi majú sklon lokalizovať sa v mieste štúdia, podnietilo autorov zamerať sa na univerzitný región pri skúmaní migrácie. (Ahlin et al. 2014).

Teoreticky, potenciálny migrant si vyberie takú lokalitu, v ktorej je reálna hodnota očakávaného čistého zisku z migrácie najväčšia. Migrant porovnáva región pôvodu a región určenia a rozhoduje sa. Osoby sa snažia maximalizovať užitočnosť, a to tým, že chcú maximalizáciu reálneho príjmu alebo kombináciu skutočného príjmu a voľného času. Užitočnosť môže byť vyjadrená ako súbor pozitívnych alebo negatívnych stránok, ktoré vyjadrujú individuálnu spokojnosť alebo nespokojnosť vo vzťahu k danému miestu (De Jong - Fawcett 1981).

Ľudia, ktorí sa chystajú migrovať, uprednostňujú vyhľadávanie najžiadanejšieho miesta, za ktoré možno považovať také, ktoré spĺňa na jednej strane potreby, požiadavky a preferencie domácnosti a na druhej strane dostupné zdroje a príležitosti. Pritom prisťahovalci vždy konajú pod rôznymi obmedzeniami a to ovplyvňuje ich príležitosti. Preto následné plnenie potrieb, požiadaviek a preferencií (zvýšenie atraktívnosti miesta) povedie k postupnému poklesu počtu možností výberu. Dôkazy naznačujú, že občianska vybavenosť by sa mala považovať za preferencie, nie potreby alebo požiadavky, čo je dôležité hlavne vtedy, keď je možné splniť ďalšie faktory (napríklad pracovné miesta a dostupné bývanie) v dvoch potenciálnych cieľoch. Keď je človek mladý, mestská

vybavenosť je dôležitá, ale neskôr, keď starne, chce sa usadiť a menia sa preferencie. Mladí ľudia, ktorých náchylnosť migrácie je vysoká, sú najpohyblivejší; priťahujú ich kultúrne a zábavné zariadenia. Avšak, ako starnú, stávajú sa lepšími potenciálnymi platcami daňových príjmov (Niedomysl – Hansen 2010). Začínajú čeliť zmenám v rozhodovaní sa, určovaní si priorit ako súčasť ich dozrievania. Prioritou sa pre nich stáva usadenie sa a založenie rodiny (Abreu et al. 2014).

V rámci regiónu existuje niekoľko hospodárskych a sociálnych vplyvov, ktoré pôsobia ako "push" pre absolventov k presťahovaniu sa do iného regiónu. Tento druhý región má väčšinou viac príležitostí ako pôvodný. Faktory odradiť bývať v pôvodnom regióne môžu zahŕňať zlé šance na zamestnanie, obmedzené ekonomické príležitosti, kriminalitu alebo konflikty. Avšak, rozhodnutie o tom, ktorý región si absolvent vyberie, závisí od rôznych "pull" faktorov spojených s týmto miestom. Patria sem väčšie príležitosti na zamestnanie, vyššie mzdy, lepšia vybavenosť, atraktívnejšie pracovné podmienky a vhodné občianske vybavenie. (Corcoran – Faggian 2017).

Štúdia Ahlin et al 2014, zistila, že do veľkých regiónov sa sťahuje po ukončení školy takmer 2 z 3 švédskych absolventov. Sťahujú sa kvôli pracovným miestam, pretože výskum zistil, že vo veľkých mestách vstupujú na trh práce. Výsledky ukazujú, že veľké mestské regióny poskytujú silnejší trh zručností, čo zase znamená vyššiu pravdepodobnosť zamestnania, vyššie počiatkové mzdy a vyšší rast miezd (Ahlin et al. 2014).

Kultúrne a rekreačné zariadenia môžu zohrávať ďalšiu úlohu v rozhodnutiach o migrácii absolventov vysokých škôl. Individuálne podmienky v oblasti zamestnanosti a výhody vzdelávania sú preto neodmysliteľne spojené s rozhodnutím o umiestnení (Oosterbeek – Webbink 2011). V štúdií Niedomysl – Hansen 2010, prišli na to, že vplyv možnosti rekreácie, zábavy pri rozhodovaní o migrácii medzi regiónmi nemusí byť vždy taký významný ako je to napríklad pri pracovných miestach. Treba poznamenať, že empirické výsledky nepodporujú tvrdenie, že kultúrna vybavenosť tvorí kľúčový faktor dôležitosti, pretože v priemere tento faktor mal v skutočnosti najnižší priemerný rating zo všetkých skúmaných premenných. Napriek tomu výskumy dokazujú, že vysoko vzdelaní migranti kladú relatívne väčší dôraz na kultúrne a zábavné zariadenia v porovnaní s menej vzdelanými migrantmi. Ďalšie dôkazy ukazujú, že migranti s vysokými príjmami kladú relatívne malý dôraz kultúre. Vplyv kultúry pôsobí silnejšou príťažlivosťou pre nezamestnaných a dôchodcov ako pre zamestnaných migrantov. Na základe tohto výsledku

posilnené kultúrne a zábavné zariadenia nemusia mať za následok vyššie koncentrácie kvalifikovaných ľudí (Niedomysl – Hansen 2010).

Absolventi hľadajú regióny, ktoré sú bohaté, vyspelé, kde budú mať lepšie podmienky pre život. Miestni politici, najmä tí v regiónoch, ktorým hrozí zaostávanie v súťaži o ľudský kapitál, čelia náročnej úlohe. Ide o určenie momentu prechodu študenta z domova na pracovisko, ktoré ponúka najlepší potenciál pre prilákanie a udržanie, vzhľadom na existujúce silné a slabé stránky regiónu (Abreu et al. 2014). Mestské regióny, ktoré môžu poskytovať rôznu vybavenosť spočívajúcu v rekreačných, outdoorových možnostiach, majú konkurenčnú výhodu pri získavaní talentovaných ľudí, za predpokladu, že môžu poskytnúť pracovné príležitosti (Niedomysl – Hansen 2010).

Problémy spojené s odchodom absolventov môžu byť eliminované prostredníctvom efektívnejšieho triedenia na trhu práce, implementáciou politík, ktoré podporujú rast lokálneho vysokoškolského vzdelávania (Faggian et al. 2007). Štúdie dokazujú, že pracovné miesta ovplyvňujú najviac vysokokvalifikovaných a nezamestnaných ľudí (Niedomysl – Hansen 2010).

1.3.3 FAKTOR DOCHÁDZANIE DO PRÁCE

Na rozdiel od veľkej časti migračnej literatúry o absolventoch, príspevok Carree - Kronenberg z roku 2014 analyzuje výber obytnej a pracovnej lokality (v porovnaní s miestom štúdia). Príspevok s názvom "Výber lokality a náklady na vzdialenosť: empirické dôkazy pre holandských absolventov" používa údaje z databáz z registrácii v Holandsku, pokrývajúce prakticky každú holandskú univerzitu alebo absolventa vysokej školy za rok 2003. Každý absolvent čelí kompromisu medzi tým, či žiť bližšie k miestu štúdia (a tým udržiavať kontakt s ich sociálnou sieťou) alebo bližšie k pracovisku (a minimalizovať ich dochádzkovú vzdialenosť). Empirická stratégia je založená na prvom odhade modelu determinantov vzdialenosti "miesto štúdia na miesto výkonu práce" a následne jeho vplyvu na dochádzku a miesto štúdia na miesto bývania.

Zistili, že ženy absolventky sa sťahujú ďalej od miesta štúdia, pravdepodobne s cieľom znížiť pracovné nerovnosti medzi mužmi a ženami, ak im je vo vzdialenejšom regióne poskytnutá lepšia pracovná pozícia (Faggian et al. 2007). Naopak, iné štúdie, napríklad,

dokazujú, že ženy dochádzajú do práce na kratšie vzdialenosti, v dôsledku ich domácich povinností (Schwanen et al. 2002).

Ďalšie zistenie bolo, že vyšší vek má negatívny vplyv na migračnú vzdialenosť, pričom pre mladých ľudí nie je dochádzanie a presúvanie do práce nerobí tak problém. Prítomnosť ďalších členov domácnosti má pozitívny vplyv. Tieto zistenia môžu naznačovať, že absolventi, ktorí už majú rodinu, sa nenaviažu na sociálnu sieť, ktorá mohla vzniknúť pri študovaní na VŠ so svojimi priateľmi a známymi tak silno ako tí, ktorí rodinu nemajú (Carree – Kronenberg 2014).

Slobodní jedinci sú ochotní migrovať na väčšie vzdialenosti ako zadaní. (Clark - Cosgrove 1991). Práca na plný úväzok zvyšuje ochotu cestovať za prácou na väčšiu vzdialenosť ako keď má jedinec krátkodobejšiu brigádu. Dochádzanie za prácou je spôsobené aj výškou mzdy, ktorá je ponúkaná zo strany zamestnávateľov. Ak je jednotlivec schopný mobility a je mu ponúknutý vyšší plat vo vzdialenejšom regióne, je ochotný dochádzať ďalej do práce, pretože náklady na dochádzanie sa mu vykompenzujú výškou platu (Hensen et al. 2008).

Vzdialenosť dochádzky v štúdiu Carree – Kronenberg 2014, neovplyvnili osobné a rodinné väzby, ale zistilo sa, že ak má jedinec dieťa, je ochotný žiť skôr v menšom meste a dochádzať do práce. Dôvodom môže byť, že v období výchovy, chce rodina žiť v menšom, vidieckom prostredí. Výsledky tejto štúdie ilustrujú výzvy, ktorým čelia absolventi pri výbere umiestnenia svojich prvých pracovných miest po skončení štúdia a miesta bydliska. Absolventi majú tendenciu byť priťahovaní k regiónom, v ktorých existuje dostatok kariérnych príležitostí. Mestá, ktoré sú veľké, ponúkajú vysoké priemerné mzdy, ponúkajú veľa zamestnaní v oblasti povolania a majú zaujímavé vybavenie prilákať pomerne veľa absolventov. Výsledky tejto štúdie prispievajú k vysvetleniu rastúcich nákladov na dochádzanie, pretože miesto bydliska a miesto výkonu práce nie sú rovnaké (Carree – Kronenberg 2014).

Téma zaoberajúca sa migráciou absolventov je špeciálna. Výskum slúži na zdôraznenie niekoľkých dôležitých momentov v rozhodovaní o umiestnení študentov a absolventov. Stále sa rozširujúca dostupnosť zdrojov a údajov na mikroúrovni ponúka veľa možností ďalšieho výskumu osobitostí študentských a absolventských prechodov a výberu miesta migračného rozhodovania (Abreu et al. 2014).

2. CIEĽ PRÁCE

Cieľom diplomovej práce je preskúmať migráciu absolventov Ekonomickej univerzity v Bratislave a faktory, ktoré ovplyvňujú migračné rozhodovanie. Tieto faktory zistíme na základe teoretických štúdií slovenských a zahraničných autorov skúmajúcich migráciu absolventov.

Výskumná otázka: Čo ovplyvňuje migráciu vysokoškolákov?

Zaujímá nás ako sa absolvent rozhoduje v mobilite po ukončení VŠ. Tieto údaje získame z dotazníkového prieskumu prostredníctvom porovnávania miesta narodenia, regiónu univerzity a zamestnania. K dosiahnutiu cieľa treba porovnať tých, ktorí zostanú v regióne univerzity, čiže v Bratislavskom regióne, a tých, ktorí migrujú do iných častí Slovenska, prípadne zahraničia.

Cieľ naplníme prostredníctvom rôznych kritérií, ktoré môžu vplývať na rozhodovanie absolventa. Vplýva na migráciu pracovný trh? Výška mzdy? Alebo ovplyvňuje migráciu rodina, priatelia, sociálne väzby, partner, či atraktivnosť hlavného mesta Bratislava? Odpovede zistíme v praktickej časti.

3. METODIKA PRÁCE

Pri písaní našej práce používame slovenské a zahraničné publikácie. Výskum týkajúci sa migrácie absolventov vysokých škôl je obmedzený zdrojmi dát. Žiadna štatistika sa nezaobrá touto problematikou. Pre náš výskum potrebujeme údaje o regióne bývania v čase nástupu na VŠ, univerzitnom regióne a v ktorom si našiel prácu po ukončení VŠ.

K vypracovaniu diplomovej práce používame dotazník z projektu Agentúry na podporu výskumu a vývoja (APVV) - Univerzity a ekonomický rozvoj regiónov, ktorý sa zaoberá piatimi slovenskými univerzitami: Žilinskou univerzitou v Žiline, Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici, Slovenskou poľnohospodárskou univerzitou v Nitre, Technickou univerzitou v Košiciach a Ekonomickou univerzitou v Bratislave. Koordinátorom tohto projektu Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja Národohospodárskej fakulty v Bratislave. V tejto diplomovej práci skúmame Ekonomickú univerzitu v Bratislave, ktorá je zameraná na ekonomické vedy. Univerzita vznikla v roku 1940 a v súčasnosti má 7 fakúlt. V práci pracujeme s on-line dotazníkovým prieskumom vyplneným absolventmi Ekonomickej univerzity, ktorá má pracovisko v Bratislave a Košiciach. Dotazník bol poslaný všetkým absolventom, z čoho ale všetci neodpovedali. Pracujeme s veľkosťou databázy 1588 respondentov. Odpovede absolventov EUBY boli k dispozícii za dve obdobia. Z tohto dôvodu sme ich rozdelili do dvoch skupín. Odpovede za roky 2006-2015 považujeme za staršie, sú to teda „starší“ absolventi. Odpovede za roky 2016 a 2017 sú novšie, týchto absolventov sme nazvali „čerství“.

Aby sme mohli dáta použiť na výskum, je potrebné ich vyčistiť, prípadne niektoré odpovede priradiť k správnej kategórii a kategórie obsahujúce veľa odpovedí agregovať. Bratislavský región má v území okresy Bratislava, Senec, Pezinok, Malacky. Okresy Slovenska pre lepšie pracovanie s údajmi rozdelíme na funkčné regióny podľa denných tokov do zamestnania, čo predstavuje aproximované funkčné regióny (Halás et al. 2014).

Na základe údajov o súčasnom mieste bydliska a mieste bydliska pri nástupe na VŠ rozdelíme respondentov do 5 skupín. „Home migrant“ predstavuje absolventa vracajúceho sa do lokality v ktorej sa narodil, „university stayer“ naopak zostáva v mieste univerzity,

„repeat migrant“ je opakovaný migrant, „late migrant“ neskorý migrant a „non migrant“, ktorý sa narodil v mieste univerzity a po absolvovaní tam aj zostal.

Skúmame, čo všetko môže ovplyvňovať migračné rozhodovanie absolventa po ukončení VŠ. Na zistenie týchto vplyvov vyberáme otázky z dotazníka tak, aby sme dostali čo najlepší obraz o tom, čo mohlo absolventa presvedčiť o migrácii resp. nemigrácii do iného regiónu. Otázky dotazníka sú rozdelené do rôznych sekcií – individuálne, pracovné, informácie počas štúdia na VŠ. Okrem informácii o bydlisku a regiónu zamestnania, nás zaujímajú aj informácie o štúdiu, v akej forme navštevoval VŠ, v ktorom roku ukončil VŠ, jeho individuálne charakteristiky.

Pri otázkach o štúdiu na VŠ, vyberáme informácie o ich študijných známkach, či počas štúdiu pracovali, prípadne brigádovali alebo vykonávali inú pracovnú činnosť. Zameriame sa aj na zúčastnenie sa zahraničného pobytu (napr. Erazmu) počas štúdia na VŠ. V dotazníku sa venujeme aj oblasti súčasnej ekonomickej aktivite našich študentov, kde sú zamestnaní, či podnikajú, v akej oblasti, aká je výška priemernej hrubej mzdy. Na záver nás zaujímajú aj všeobecné - individuálne informácie o respondentoch. Tu ide najmä o odpovede týkajúce sa pohlavia, veku, rodinného stavu. Vyhodnotíme aj odpovede týkajúce sa vzdelania rodičov, či má niektorý z rodičov vysokoškolské vzdelanie a či niektorý z rodičov podniká.

V deskriptívnej štatistike pri spracovaní údajov používame kontingenčné tabuľky. Najskôr si v tabuľkách percentuálne zobrazíme, kto sú naši absolventi, kde bývajú, pôsobenie na vysokej škole kde pracujú, výška ich mzdy. S cieľom zistiť, kto tu zostal a kto odišiel, si tieto výsledky rozdelíme medzi dve skupiny „odišiel“ a „zostal“ v Bratislavskom regióne. Pre lepšie zobrazenie, najmä či uvedené kritériá, nezávislé premenné, vplývajú na rozhodovanie sa migranta, používame logistickú regresnú analýzu. V regresnej analýze po vyčistení databázy, v ktorej boli niektoré odpovede od respondentov prázdne, pracujeme celkom s 1067 údajmi. Do regresie sme zvolili celkovo 12 nezávislých premenných z dotazníkového prieskumu a dve závislé premenné: „odišli za prácou mimo región BA“ (označíme 0) , „zostali pracovať v BA (označíme 1)“. Vybrané nezávislé premenné sa týkali informácii o štúdiu, individuálnych charakteristik a pracovnej oblasti. Použijeme program Stata, kde najskôr zistíme signifikantnosť skúmaných premenných ($p < 0,05$), potom popíšeme štatisticky významné premenné a zistíme veľkosť vplyvu danej premennej na základe pomeru šancí nezávislých premenných na závislú. Podrobnejšie vysvetlenie nezávislých premenných je v časti 4.3.1 – Popisná štatistika.

4. VÝSLEDKY PRÁCE

4.1 VZDELANOSTNÁ ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA NA SLOVENSKU – VYSOKOŠKOLSKÉ VZDELANIE

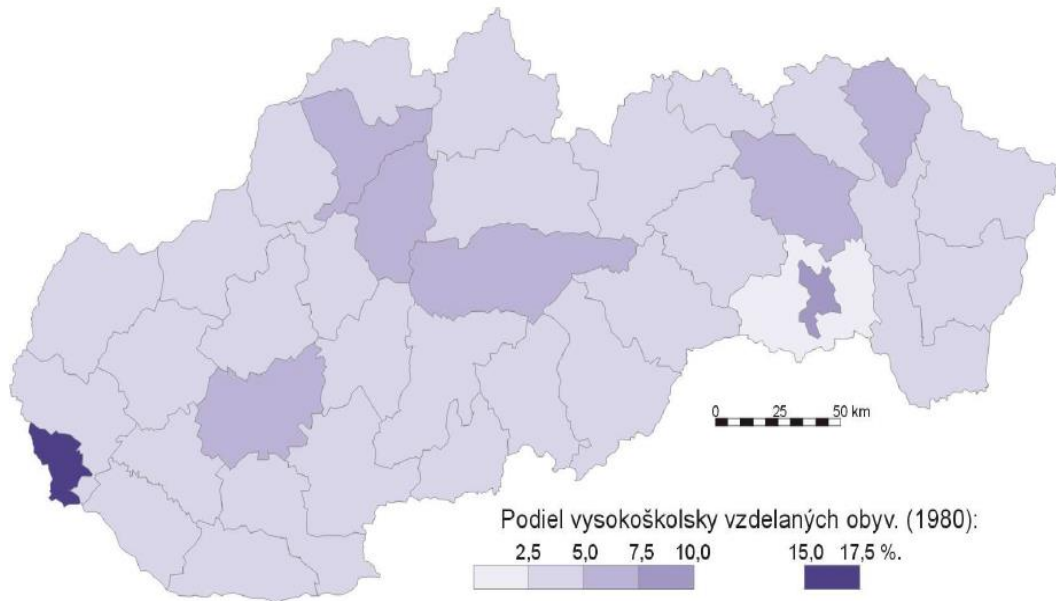
Nárast počtu vysokých škôl je za posledné roky viditeľný. Najväčšie zmeny pozorujeme od roku 1990, kedy počet vysokých škôl narástol o 16. Pôvodne ich bolo na Slovensku 20 a v súčasnosti na SR pôsobí 36 VŠ (Rehák a kol. 2015). Vplyvom nárastu vysokých škôl vzniká decentralizácia vysokých škôl. Študenti majú možnosť študovať bližšie svojho domova a necestovať za štúdium do iných vzdialenejších regiónov (Lauko a kol. 2012).

K vzdelanostnej štruktúre na Slovensku je málo dát, Šprocha, Lauko, preto vychádzajú z posledného sčítania obyvateľstva, ktoré bolo v roku 2011. Vývojové trendy pre Slovensko v oblasti vzdelávania ukazujú najväčší nárast pri skupine obyvateľov s VŠ vzdelaním. Vývoj vysokoškolákov sledujeme za 4 obdobia: do roku 1980, do roku 1991, do roku 2001, a do roku 2011. (Šprocha 2011, Lauko 2012).

Slovensko sa vo vzdelanostnej štruktúre každým rokom zlepšuje. Od roku 1960 klesá podiel osôb so základným vzdelaním a narastá podiel stredoškolákov a vysokoškolákov. Tento trend je pre Slovensko pozitívny, avšak nezáleží len na počte ľudí, ktorí vyštudujú školu, ale aj na úrovni vzdelania, na kvalite získaných poznatkov (Lauko 2012).

Na obrázku 1 vidíme, že v roku 1980 bolo najviac vzdelané obyvateľstvo v Bratislave, za ním nasledovali Košice. Bratislava predstavuje 15%, Košice 10%, ostatné regióny menej, ktorých je podiel vysokoškolákov do 7,5% na celkovom obyvateľstve.

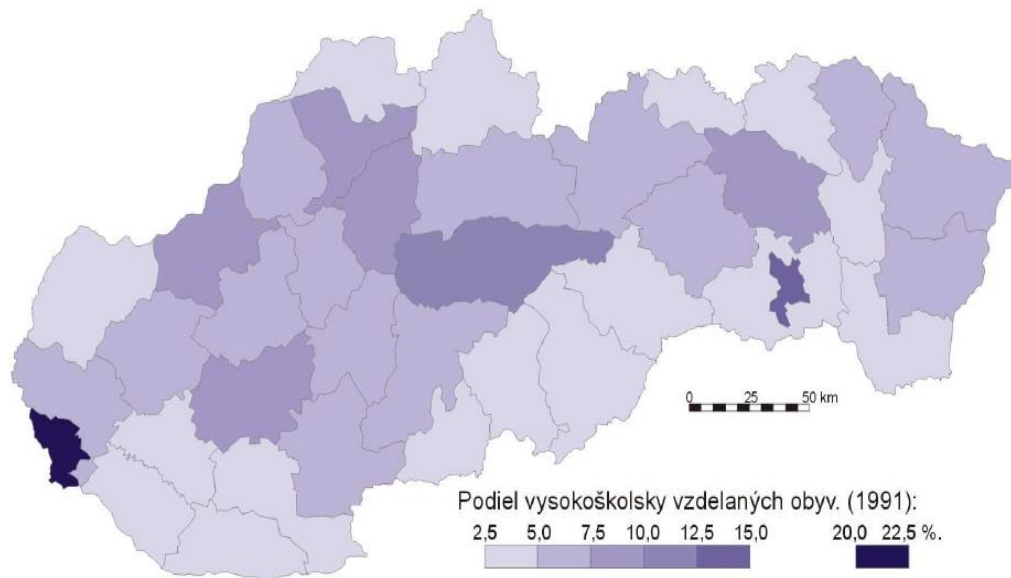
Obrázok 1: Podiel vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov na obyvateľstve staršom ako 15 rokov v roku 1980.

Zdroj: Sčítanie ľudu, domov a bytov (1980), Lauko 2012

Keď sa zameriame na vývoj vzdelanosti od roku 1980 (obrázok 2), počet ľudí s vysokoškolským vzdelaním narastá. Do roku 1991 všeobecne stúpol počet vysokoškolákov na území takmer celého SR. Najväčší nárast vysokoškolákov bol v regiónoch Trenčín, Bratislava, Banská Bystrica. Avšak vznikajú aj výraznejšie disparity medzi väčšími mestami a menšími v oblasti vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov. Najväčšie disparity sú medzi Bratislavou a niektorými pohraničnými oblasťami, ako sú, Skalica, Senica, Čadca, Námestovo, Stará Ľubovňa, Bardejov, Košice - okolie, Vranov nad Topľou, Trebišov, Dunajská Streda, Komárno, Nové Zámky, Šaľa, Galanta. Rozdiely predstavujú až 15 percentuálnych bodov medzi BA a spomínanými okresmi Slovenska.

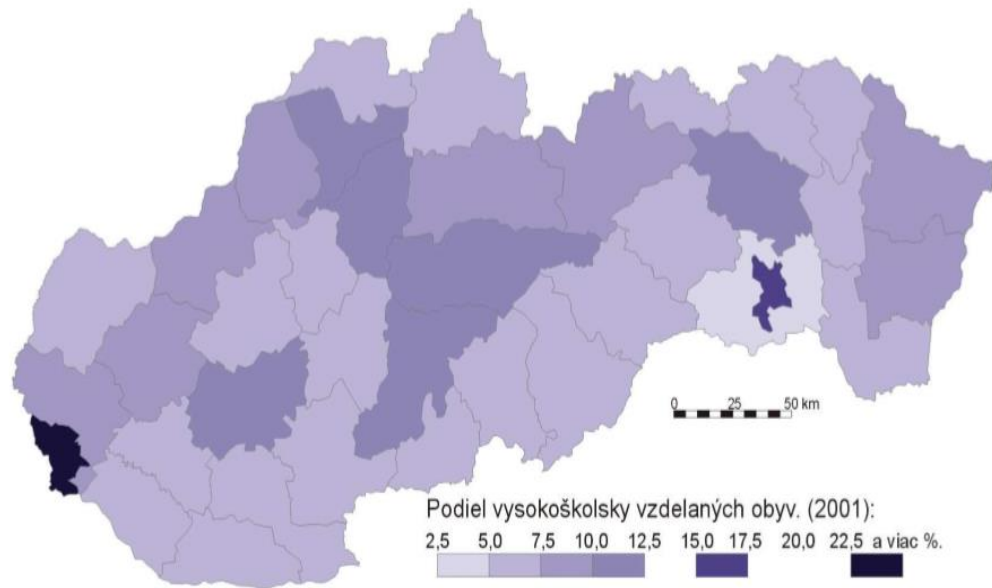
Obrázok 2: Podiel vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov na obyvateľstve staršom ako 15 rokov v roku 1991.

Zdroj: Sčítanie ľudu, domov a bytov (1991), Lauko 2012

Každým ďalším skúmaným obdobím sa najmä vo väčších slovenských mestách zvyšuje počet vzdelaných osôb (obrázok 3). Niektoré opäť rastú rýchlejšie, Bratislava, Košice, Prešov, Banská Bystrica, Martin. Košice oproti Košiciam - okoliu zaznamenávajú výrazný rozdiel. Najmenej vysokoškolsky vzdelaných osôb v roku 2011 bolo v Košiciach – okolí a to iba 2,5%, pričom v Bratislave cez 22,5%.

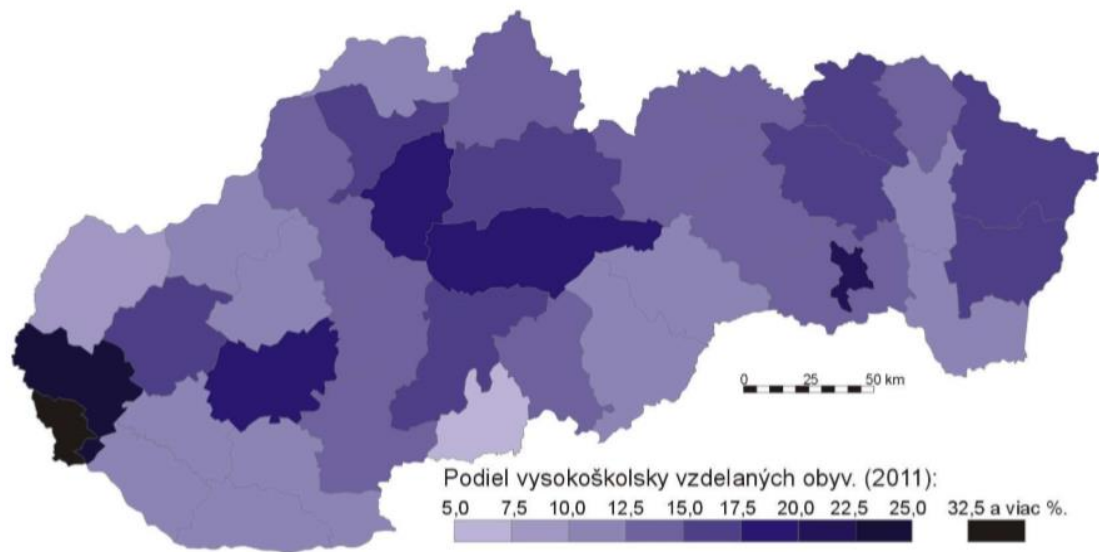
Obrázok 3: Podiel vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov na obyvateľstve staršom ako 15 rokov v roku 2001.

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov (2001), Lauko 2012

Takisto ak porovnáme rok 2011 proti roku 2001 (obrázok 4), vysokoškolákov na celkovej populácii exponenciálne stúpol. Košice – okolie dobiehajú ostatné regióny SR a nepatria už k oblastiam s najmenej vzdelaným obyvateľstvom. Rozdiely sa najviac začali prehlbovať v roku 2011 medzi BA a marginálnymi regiónmi, akým je Veľký Krtíš, Čadca a Senica. Bratislava ako mesto opäť vykazuje najväčší podiel vysokoškolsky vzdelaných osôb na Slovensku, najmenší podiel mesto Veľký Krtíš. (Lauko a kol. 2012).

Obrázok 4: Podiel vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov na obyvateľstve staršom ako 15 rokov v roku 2011

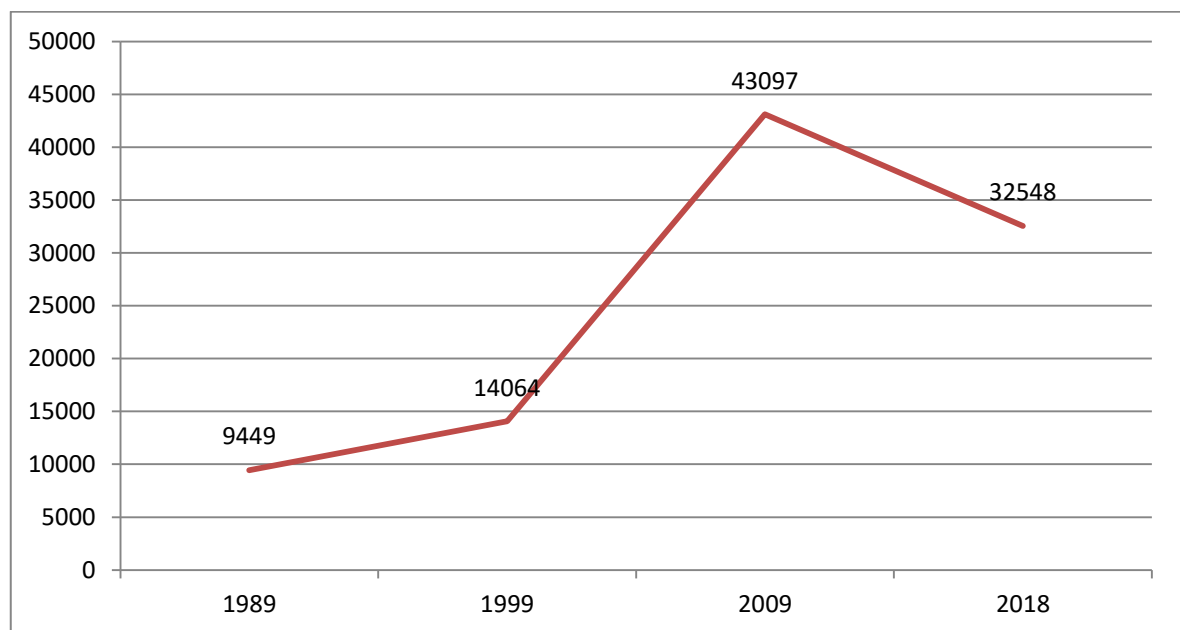

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov (2011), Lauko 2012

Lauko prepočítal podiely na absolútne čísla a zistil, že medzi rokmi 1980 až 1991 sa zvýšil počet VŠ vzdelaných o 116 tisíc. V rokoch 1991 až 2001 o 128 tisíc, a v poslednom časovom skúmanom období 2001 až 2011 o ďalších asi 350 tisíc osôb. (Lauko 2012)

V grafe č. 1 je zobrazený vývoj absolventov VŠ od roku 1989-2018.

Graf 1: Vývoj počtu absolventov VŠ

Zdroj: CVTISR, vlastné spracovanie

Keď sa zameriame na absolventov vysokých škôl na Slovensku, po roku 1990 veľmi vzrástol. Vývoj počtu absolventov predstavoval v rokoch 2009 a 2010 nárast o takmer 24 p.b., oproti roku 2008. Štatistiky (CTVISR) ukazujú, že absolventov oproti rokov 2009,2010 klesá. V roku 2016 absolvovalo vysokú školu cez 38 tisíc študentov.

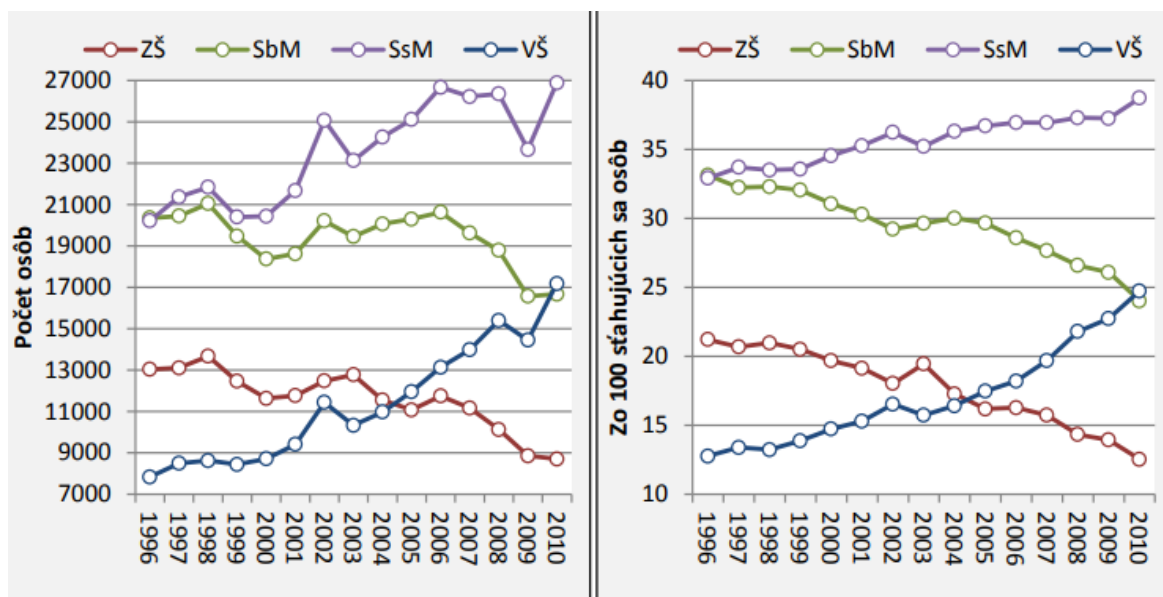
4.1.1 VNÚTORNÁ MIGRÁCIA VYSOKOŠKOLÁKOV NA SLOVENSKU

Šprocha (2011), vo svojej štúdií zistil, že sme svedkami prudkého vnútorného sťahovania vysokoškolákov za posledné roky. Trend v sťahovaní pozorujeme od roku 1966. Pred 90.rokmi sa najviac sťahovali stredoškolsky vzdelaní ľudia. Po roku 2000 predstavovali presťahovaní vysokoškoláci iba 15% ročne (10 tisíc VŠ), v roku 2011 je to cez 17 tisíc vysokoškolákov ročne. V posledných rokoch sledujeme, že mobilita klesá pri osobách s nižším vzdelaním, a naopak narastá pri osobách s vyšším ukončeným vzdelaním. Pokles v migrácii pozorujeme najmä pri stredoškolsky vzdelaných ľuďoch bez maturity a pri osobách s ukončenou základnou školou.

Absolventi patria k skupine, ktorá veľmi ovplyvňuje migráciu medzi univerzitným a domovským regiónom. Najčastejšiu otázku v oblasti sťahovania si kladú tesne po ukončení VŠ, najmä vplyvom pracovných podmienok do budúcnosti.

V polovici 90. rokov sa najmenej sťahovali vysokoškolsky vzdelaní ľudia, ktorí tvorili najmenšie zastúpenie spomedzi ďalších skúmaných. Začiatkom 21. storočia sa ročne presťahovalo maximálne okolo 10 tisíc absolventov (13%), avšak po roku 2003 stále počet sťahovania rastie. Na druhej strane osoby nižšou úrovňou vzdelania vykazujú menšiu mobilitu, v roku 2006 tvoria len 36% z presťahovaných, pričom v roku 1996 až 54% z celkovej vnútornej migrácie obyvateľov (Šprocha 2011). Vývoj migrácie absolventov pozorujeme na grafe č 2 s názvom Počet a štruktúra sťahovaní na území SR podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania.

Graf 2: Počet a štruktúra sťahovaní na území SR podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania.

Pozn.: ZŠ – základné, SbM - stredoškolské bez maturity, SsM – stredoškolské s maturitou, VŠ – vysokoškolské vzdelanie.

Zdroj: Šprocha, B. 2011

Pri zisťovaní atraktívnosti regiónu nasťahovania na úrovni NUTS 3, štúdiou Šprocha a Lauko zistili, že pri vnútornej migrácii patrí k najžiadanejším Bratislavský kraj. Popularitu získava najmä z toho dôvodu, že patrí k najrozvinutejším v krajine. Vyznačuje sa najnižšou mierou nezamestnanosti, vyšším platovým ohodnotením. V Bratislavskom kraji je veľa pracovných miest s lepším kariérnym rastom.(Šprocha 2011, Lauko 2012)

Na začiatku tejto kapitoly sme zisťovali počet a rozmiestnenie vysokých škôl na Slovensku. Napriek nárastu rozmiestnenia vysokých škôl na celom území SR, migrácia absolventov od 90.rokov stále narastá. Tým vznikajú disparity v zaostalejších regiónoch SR.(Kakaš 2015).

4.2 DESKRIPTÍVNA ŠTATISTIKA

4.2.1 VŠEOBECNÉ INFORMÁCIE O RESPONDENTOCH

Všeobecné informácie o respondentoch a počas štúdiu VŠ

Tabuľka 1: Všeobecné informácie o absolventoch

POHLAVIE	Žena	67,66%
	Muž	32,34%
VEK	20-29r	68,68%
	30-34r	26,84%
	Viac ako 35 r	4,47%
RODINNÝ STAV	Slobodný	50,76%
	Ženatý	26,64%
	Žijúci v spoločnej domácnosti	21,34%
	Rozvedený	0,63%
	Vdovec	0,38%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

V nasledujúcej tabuľke sú základné informácie o štúdiu na VŠ.

Tabuľka 2: Informácie o štúdiu

FORMA ŠTÚDIA	Denná	85%
	Externá	15%
SÍDLO ŠKOLY	Bratislava	96,47%
	Košice	3,53%
ZNÁMKY	A	10,84%
	B	40,33%
	C	42,97%
	D	5,04%
	E	0,82%
ZAHRANIČNÝ POBYT	Áno	17,65%
	Nie	82,35%
PRACOVNÉ SKÚSENOSTI	Dlhodobé	54,03%
	Podnikanie	2,71%
	Krátkodobé	26,51%
	Žiadne	12,78%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

Súčasná ekonomická aktivita

Väčšina absolventov je zamestnaných u zamestnávateľa 78,65%. Ďalších 8,31% je na materskej dovolenke, 8,38% podniká, ostatní sú na absolventskej praxi, pokračujú v štúdiu alebo iné. Po ukončení VŠ sa okamžite zamestnalo 66,59% z absolventov, čo znamená veľmi dobrú uplatniteľnosť pre ekonomických absolventov. Do troch mesiacov sa zamestnalo 19,92%, čo je tiež pomerne rýchlo. Do pol roka (7,79%), do roka (3,21%), neskôr (2,49%). Tabuľka 3.

Tabuľka 3: Zamestnanie

EKONOMICKÁ AKTIVITA	Zamestnaný	78,65%
	Podnikateľ	8,38%
	Materská dovolenka	8,31%
	Nezamestnaný	1,26%
	Študent	1,26%
	Absolventská prax	1,13%
RÝCHLOSŤ ZAMESTNANIA	Okamžite	66,59%
	Do 3 mesiacov	19,92%
	Do pol roka	7,79%
	Do roka	3,21%
	Neskôr	2,49%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

Absolventi pracujú najčastejšie na pracovnej pozícii špecialista a to až 55,38%, pod túto profesiu patria analytické práce, poradenstvo, výučba a iné. Na druhom mieste sa absolventi zamestnávajú ako administratívni pracovníci, až 22,35%. Tabuľka 4.

Tabuľka 4: Pracovná pozícia

Riadiaci pracovník (vyšší manažment)	14,11%
Špecialista	55,38%
Technik a odborný pracovník	6,20%
Administratívny pracovník	22,35%
Pracovník v službách a obchode	1,55%
Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve	0%
Kvalifikovaný pracovník a remeselník	0,08%
Operátori a montéri strojov a zariadení	0%
Pomocný a nekvalifikovaný pracovník	0,08%
Príslušník ozbrojených síl	0,24%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

V nasledujúcej tabuľke sú zobrazené oblasti zamestnania, v ktorých pracujú absolventi univerzity. Najviac sa absolventi Ekonomickej univerzity uplatnili vo finančných a poisťovacích službách, a to až 22,12%. V informáciách a komunikáciách pracuje takmer 15% absolventov. Tabuľka 5.

Tabuľka 5: Oblasť zamestnania

Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	0,32%
Ťažba a dobývanie	0,24%
Priemyselná výroba	10,82%
Dodávka elektriny, plynu a pary (vrátane výroby energie)	1,60%
Dodávka vody, odvod vôd, zber a odstraňovanie odpadov	0,16%
Stavebníctvo	2,40%
Veľkoobchod a maloobchod, oprava motor. vozidiel a motocyklov	5,69%
Doprava a skladovanie (vrátane poštových služieb)	2,88%
Ubytovanie a stravovacie služby	1,60%
Informácie a komunikácia	14,90%
Finančné a poisťovacie činnosti (banky, sporiteľne, finančné služby)	22,12%
Činnosti v oblasti nehnuteľností	1,60%
Odborné, vedecké a technické činnosti	7,61%
Administratívne a podporné služby	4,49%
Verejná správa, obrana	7,05%
Vzdelávanie	1,28%
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	0,24%
Umenie, zábava a rekreácia	0,48%
Ostatné činnosti (profesijné a členské organizácie, odbory, oprava elektroniky, osobných potrieb a potrieb pre domácnosť a pod.)	0,64%
Činnosti domácností ako zamestnávateľov nediferencované činnosti v domácnostiach produkujúce tovary a služby na vlastné použitie	0%
Iné	13,86%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

Absolventi sú finančne hodnotení rôznou výškou priemernej hrubej mzdy. Viac ako 1700€ zarába 26,67% absolventov, s výškou príjmu 1500-1699€ má 9,16%, 1300-1499€ má 13,57%, 1100-1299€ 21,93% respondentov. Tabuľka 6.

Tabuľka 6: Priemerná výška hrubej mzdy v súčasnom zamestnaní

Menej ako 500	2,01%
500- 699	3,69%
700- 899	7,71%
900- 1099	15,26%
1100- 1299	21,93%
1300- 1499	13,57%
1500- 1699	9,16%
Viac ako 1700	26,67%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

Bydlisko pri nástupe a po absolvovaní VŠ

Niektorí absolventi zmenili svoje bydlisko po ukončení VŠ. Prestáhovali sa z menšej obce/mesta do väčšej alebo naopak. Keď sa pozrieme na rozdiely medzi veľkosťou miesta bydliska pri nástupe na VŠ a po ukončení VŠ zisťujeme, že nastáva prudký nárast urbanizácie absolventov. Je to najmä pri skupine veľkomestá, kde pri nástupe na VŠ bývalo 24,15% absolventov, po absolvovaní VŠ 60,85%. Pri nástupe na VŠ boli študenti pochádzajúci z rodných obcí rozmiestnení podľa veľkosti obcí rovnomernejšie po Slovensku. Po dokončení VŠ sa viac obyvateľov z menších miest koncentruje do veľkomiest. Tabuľka 7.

Tabuľka 7: Veľkosť obce pri nástupe a po ukončení VŠ

Veľkosť obce podľa počtu obyvateľov	Veľkosť obce pri nástupe na VŠ	Kumulatívny súčet	Veľkosť obce po absolvovaní VŠ	Kumulatívny súčet
0- 199	0,79%		0,24%	
200- 499	4,48%	5,27	1,12%	1,36
500- 999	5,35%	10,62	2,32%	3,68
1 000- 1 999	8,42%	19,04	3,92%	7,60
2 000- 4 999	10,15%	29,19	5,44%	13,04
5 000- 9 999	5,51%	34,7	3,92%	16,96
10 000- 19 999	9,05%	43,75	4,80%	21,76
20 000- 49 999	19,91%	63,66	9,53%	31,29
50 000- 99 999	12,20%	75,86	7,85%	39,14
100 000 a viac	24,15%	100	60,85%	100

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

Pri skúmaní miesta bydliska respondentov v čase nástupu na EUBU až 30,31% pochádza z Bratislavského regiónu. Zvyšok študentov necelých 70% dochádzalo za štúdiom do Bratislavy z iných regiónov. Po Bratislave najčastejšie absolventi pochádzali z Trnavy

(4,64%) a Trenčína (4,30%). Z iných regiónov pochádzalo menej ako 4% študentov. S miestom bydliska porovnávame región, v ktorom absolventi pracujú po ukončení školy. Regióny, v ktorých absolventi pracujú sa od miesta domovského regiónu odlišujú. V tabuľke vidíme veľký nárast v Bratislavskom regióne a zahraničí. V BA regióne pracuje po absolvovaní školy až 71,54% absolventov, čo predstavuje pre univerzitný región prírastok vzdelaného obyvateľstva až o 41,23 percentuálneho bodu. Do zahraničia odišlo po ukončení školy 8,67% absolventov. Ak sa pozrieme na ostatné okresy Slovenska, populáciu vysokovzdelaných strácajú. Pri nástupe na školu v nich bývalo viac osôb ako po ukončení VŠ. Podrobnejšie zobrazené v tabuľke 8.

Tabuľka 8: Porovnanie regiónov pôvodu a zamestnania

	Domovský región	Región zamestnania	Prírastok/ úbytok regiónu
Bratislava	30,31%	71,54%	41,23 p.b.
Trnava	4,64%	1,95%	-2,69 p.b.
Trenčín	4,30%	1,64%	-2,66 p.b.
Žilina	3,75%	1,64%	-2,11 p.b.
Prešov	3,75%	0,39%	-3,36 p.b.
Šaľa	3,48%	0,94%	-2,54 p.b.
Nové Zámky	3,41%	1,33%	-2,08 p.b.
Topoľčany	3,21%	0,70%	-2,51 p.b.
Prievidza	2,59%	0,55%	-2,04 p.b.
Spišská Nová Ves	2,18%	0,23%	-1,95 p.b.
Považská Bystrica	2,18%	1,02%	-1,16 p.b.
Žiar nad Hronom	1,98%	0,31%	-1,67 p.b.
Poprad	1,91%	0,63%	-1,28 p.b.
Zvolen	1,64%	0,55%	-1,09 p.b.
Nové Mesto nad Váhom	1,57%	0,78%	-0,79 p.b.
Dunajská Streda	1,57%	0,55%	-1,02 p.b.
Nitra	1,57%	1,02%	-0,55 p.b.
Martin	1,43%	0,39%	-1,04 p.b.
Banská Bystrica	1,30%	0,31%	-0,99 p.b.
Púchov	1,23%	0,31%	-0,92 p.b.
Vranov nad Topľou	1,16%	0%	-1,16 p.b.
Senica	1,16%	0,16%	-1,00 p.b.
Humenné	1,16%	0,16%	-1,00 p.b.
Ružomberok	1,16%	0,23%	-0,93 p.b.
Piešťany	1,09%	0,47%	-0,62 p.b.
Levice	1,02%	0,08%	-0,94 p.b.
Snina	1,02%	0,08%	-0,94 p.b.
Michalovce	1,02%	0,08%	-0,94 p.b.

Košice	0,96%	0,78%	-0,18 p.b.
Komárno	0,89%	0,08%	-0,81 p.b.
Námestovo	0,89%	0,16%	-0,73 p.b.
Stará Ľubovňa	0,89%	0,16%	-0,73 p.b.
Dolný Kubín	0,82%	0,31%	-0,51 p.b.
Brezno	0,75%	0,31%	-0,44 p.b.
Zlaté Moravce	0,75%	0,08%	-0,67 p.b.
Tvrdošín	0,75%	0,08%	-0,67 p.b.
Svidník	0,68%	0,08%	-0,60 p.b.
Liptovský Mikuláš	0,68%	0,16%	-0,52 p.b.
Lučenec	0,61%	0,08%	-0,53 p.b.
Revúca	0,61%	0,08%	-0,53 p.b.
Čadca	0,61%	0,08%	-0,53 p.b.
Skalica	0,55%	0,16%	-0,39 p.b.
Rožňava	0,55%	0,08%	-0,47 p.b.
Bardejov	0,55%	0,08%	-0,47 p.b.
Rímavská Sobota	0,48%	0,08%	-0,40 p.b.
Zahraničie	0,48%	9,15%	8,67 p.b.
Trebišov	0,41%	0%	-0,41 p.b.
Veľký Krtíš	0,27%	0%	-0,27 p.b.

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

4.2.2 POROVNÁVANIE ZOSTÁVAJÚCICH A ODCHÁDZAJÚCICH Z BRATISLAVSKÉHO REGIÓNU

EUBA pôsobí v Bratislave aj Košiciach (KE). Pri preskúmaní sme zistili, že BA ako región si viac absolventov udržiava v kraji. V KE odišlo po absolvovaní VŠ 60% študentov a 40% zostalo. Naopak z BA odišlo iba 28% a zostalo takmer 72%. Rozhodli sme sa zamerať na absolventov v Bratislavskom regióne. V tejto časti porovnávame skupinu respondentov, ktorí po absolvovaní VŠ odišli z Bratislavského regiónu a tých, čo v regióne zostali.

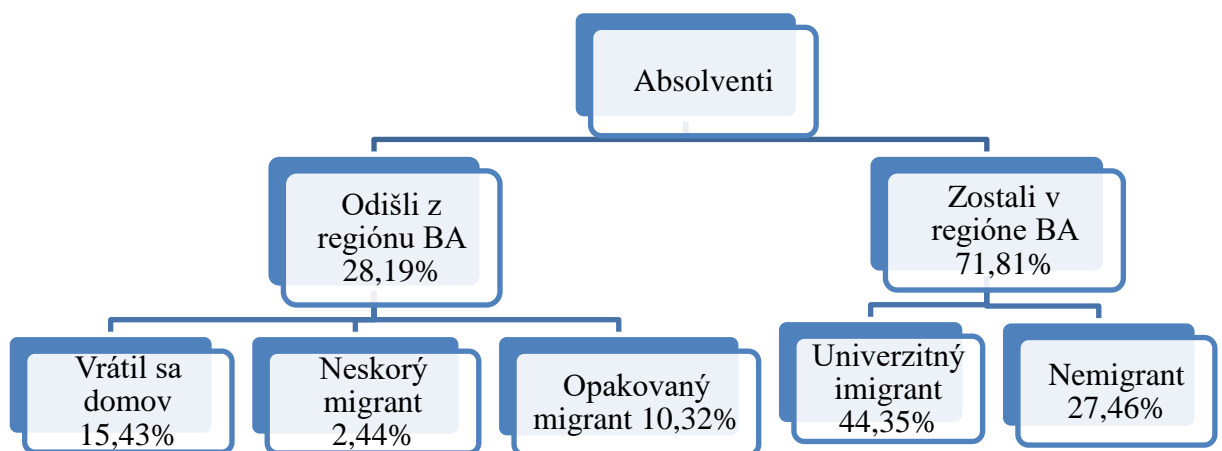
Rozdelíme absolventov podľa štúdie od Faggian et al. 2007., ktorá je rozpísaná v teoretickej časti v 1.2 - Možnosti rozhodovania sa absolventa po ukončení štúdia. Respondentov sme rozdelili do dvoch skupín - tých, čo zostali v Bratislavskom regióne, a tých, čo odišli do iného regiónu SR po absolvovaní VŠ.

Tých, čo odišli delíme podrobnejšie na 3 skupiny. Buď sa vrátili do regiónu pôvodu, čiže domáceho, nazývame ich „vrátili sa domov“. Ďalšiu skupinu absolventov tvoria „neskorí

migranti“ zobrazuje takých, ktorí v domovskom regióne študovali, ale po absolvovaní VŠ išli pracovať do iného regiónu. Poznáme ešte „opakovaných migrantov“, títo absolventi študovali v inom ako domovskom regióne a takisto po absolvovaní VŠ migrujú do ďalšieho regiónu, často zahraničného.

Ak sa podrobnejšie zameriame na tých, ktorí zostali, zistíme, že sa delia na dve skupiny. „Nemigranti“ – tí, ktorí sa v regióne narodili a tí, ktorých „pritiahol“ región, čiže zmenili svoje bydlisko po/počas absolvovaní VŠ, nazývame „univerzitný imigrant“. Na interpretáciu výsledkov sme použili nasledujúcu schému č. 2, v ktorej vidíme nárast ľudského kapitálu, čo je najmä pri skupine „univerzitný imigrant“. Táto skupina predstavuje prírastok o vysokoškolsky vzdelané obyvateľstvo pre Bratislavský región. Z našej vzorky respondentov predstavuje 44,35% tých, čo prišli z iného regiónu akým je Bratislava a zostali tam pracovať po absolvovaní VŠ

Schéma 2: Rozdelenie typov absolventov

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

Cieľom, ku ktorému prostredníctvom tejto diplomovej práce smerujeme je zistenie faktorov, ktoré vplyvajú na rozhodovanie študentov po ukončení VŠ v oblasti ďalšej migrácie z regiónu univerzity do iného regiónu.

Pri skúmaní všeobecných informácií (Tabuľka 9) medzi nemigrujúcimi a migrujúcimi, zostalo v Bratislavskom regióne 62,51% žien a 37,49% mužov. Ak sa pozrieme na

odchádzajúcich 73,12% tvoria ženy a 26,88% muži. Väčšie percento žien z univerzitného regiónu odchádza.

Vek ovplyvňuje absolventov pri migračnom rozhodovaní. Viac zostávajú v univerzitnom regióne mladí ľudia vo veku 20-29 rokov (73,73%), ako nad 30 rokov (26,28%). Pri porovnaní s odchádzajúcimi tvoria 20-29 roční 64,71%. Vo veku nad 30 rokov odchádza z univerzitného do iného regiónu 35,30%.

Pri skúmaní rodinného vzťahu, nás zaujíma, či manželstvo, resp. žitie v spoločnej domácnosti ovplyvňuje migráciu v porovnaní so slobodnými jednotlivcami pri migrácii. Viac zostávajú v BA slobodní ľudia (57,01%), odchádza o približne 6 p.b. menej (49,13%). Takisto ženatí / vydaté skôr odchádzajú z Bratislavského regiónu (20,48%) ako zostávajú (25,43%).

Tabuľka 9: Porovnanie zostávajúcich a odchádzajúcich - pohlavie, vek, rodinný stav

		Zostali	Odišli
POHLAVIE	Žena	62,51%	73,12%
	Muž	37,49%	26,88%
VEK	20-29	73,73%	64,71%
	30 a viac	26,28%	35,30%
RODINNÝ STAV	Slobodný	57,01%	49,13%
	Ženatý	20,48%	25,43%
	Žijúci v partnerskom zväzku v spoločnej domácnosti	21,04%	23,99%
	Rozvedený	0,57%	1,16%
	Vdovec	0,57%	0,29%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

Študijné známky

Zaujíma nás, či absolventi s lepšími známkami zostávajú viac v Bratislave, ako tí s horšími známkami. Absolventi so známkou A, viac v Bratislave zostávajú 11,20% ako odchádzajúci 9,51%. Avšak ak sčítame študentov so známkami A a B, lepší viac odišli (56,77%), ako zostali v Bratislavskom regióne (50,23%). Podrobnejšie zobrazenie študijných známok v nasledujúcej tabuľke 10.

Tabuľka 10: Porovnanie zostávajúcich a odchádzajúcich - známky

	Zostali	Odišli
A (výborne)	11,20%	9,51%
B (veľmi dobre)	39,03%	47,26%
C (dobro)	44,12%	37,46%
D (dostatočne)	5,09%	4,90%
E (uspokojivo)	0,57%	0,86%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

Absolvovanie zahraničného pobytu

Na migračné rozhodovanie absolventov nemá v našom prípade vplyv absolvovanie zahraničného pobytu počas štúdia. Keďže rozdiel medzi odchádzajúcimi a zostávajúcimi absolventmi pri tejto premennej je necelé 1%. Celkovo sa zahraničného pobytu zúčastnilo 17,85% a tých, čo ho neabsolvovali 82,15%. Tabuľka 11.

Tabuľka 11: Porovnanie zostávajúcich a odchádzajúcich - zahraničný pobyt

	Zostali	Odišli
Áno	17,85%	17,38%
Nie	82,15%	82,62%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

Pracovné skúsenosti počas štúdia

Jednotlivci, ktorí mali dlhodobé pracovné skúsenosti počas štúdia v mieste univerzity, zostali po skončení školy viac v Bratislavskom regióne (62,67%), ako tí, ktorí nemali vôbec žiadne skúsenosti (7,01%). Pracovné skúsenosti počas štúdia majú silný efekt pri zostávaní v regióne. Takisto ak mal študent krátkodobé brigády, skôr odišiel (29,68%) ako zostal v BA (24,77%). Pri študentoch podnikateľoch sa rozdiel v rozhodovaní zostať resp. odísť veľmi nelíši, 3,05% podnikateľov zostalo v BA a 2,59% odišlo. Tabuľka 12.

Tabuľka 12: Porovnanie zostávajúcich a odchádzajúcich – pracovné skúsenosti

	Zostali	Odišli
V mieste štúdia som mal pravidelnú prácu (dlhodobejšia práca u zamestnávateľa)	62,67%	37,18%
V mieste štúdia som mal príležitostnú prácu (krátkodobé brigády)	24,77%	29,68%
V mieste štúdia som podnikal	3,05%	2,59%
V mieste štúdia som vôbec nepracoval ani nepodnikal	7,01%	25,36%
Iné	2,49%	5,19%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

Súčasná ekonomická aktivita

Viac zamestnancov zostalo v Bratislavskom regióne a podnikatelia odchádzajú z regiónu. Je tu pravdepodobnosť, že majú lepšie pracovné vyhliadky, prípadne boli externí študenti a vracajú sa k podnikaniu do domáceho regiónu. Tabuľka 13.

Tabuľka 13: Porovnanie zostávajúcich a odchádzajúcich – ekonomická aktivita

	Zostali	Odišli
Zamestnanec	91,06%	86,17%
Podnikateľ (vlastník firmy, spoluvlastník, živnostník)	8,48%	11,24%
Absolventská prax	0,45%	2,59%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

Odvetvia firmy

Pri odvetviach firmy vidíme veľké rozdiely medzi zostávajúcimi a odchádzajúcimi. Absolventi, ktorí zostali v regióne BA, pracujú v odvetví najmä finančné a poisťovacie činnosti 26,47%, ďalej až 17,23% respondentov pracuje v oblasti informácie a komunikácia. Naopak odchádzajúci absolventi pracujú najviac v priemyselnej výrobe 22,88% a takisto v oblasti informácie a komunikácia avšak oproti zostávajúcim je to menej 10,13 p.b. Tabuľka 14.

Tabuľka 14: Porovnanie zostávajúcich a odchádzajúcich – odvetvie firmy

	Zostali	Odišli
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	0,25%	0,33%
Ťažba a dobývanie	0,12%	0,65%
Priemyselná výroba	6,24%	22,88%
Dodávka elektriny, plynu a pary (vrátane výroby energie)	1,37%	1,96%
Dodávka vody, odvod vôd, zber a odstraňovanie odpadov	0,12%	0,33%
Stavebníctvo	2,00%	3,59%
Veľkoobchod a maloobchod, oprava motor. vozidiel a motocyklov	4,99%	7,19%
Doprava a skladovanie (vrátane poštových služieb)	1,87%	4,90%
Ubytovanie a stravovacie služby	1,00%	3,92%
Informácie a komunikácia	17,23%	10,13%
Finančné a poisťovacie činnosti (banky, sporiteľne, finančné služby)	26,47%	9,15%

Činnosti v oblasti nehnuteľností	1,75%	1,31%
Odborné, vedecké a technické činnosti	8,49%	6,21%
Administratívne a podporné služby	4,12%	4,58%
Verejná správa, obrana	6,87%	6,86%
Vzdelávanie	1,12%	1,96%
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	0,12%	0,33%
Umenie, zábava a rekreácia	0,50%	0,65%
Ostatné činnosti (profesijné a členské organizácie, odbory a pod.)	0,37%	0,65%
Činnosti domácností ako zamestnávateľov nediferencované činnosti v domácnostiach produkujúce tovary a služby na vlastné použitie	0%	0%
Iné	14,98%	12,42%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

Pracovná pozícia

Pri pracovnej pozícii vznikajú takisto veľké rozdiely medzi skúmanými skupinami. Absolventi EUBY sa najviac zamestnávajú ako špecialisti. V tejto pozícii vznikajú najväčšie rozdiely, keďže v nej pracuje až 60% zostávajúcich a o takmer 20 p.b. menej odchádzajúcich. Najviac špecialistov je aj pri skupine odchádzajúcich aj keď tam predstavujú 41%. Administratívny pracovník je druhá najrozšírenejšia pozícia u oboch skúmaných oblastí, avšak pri migrantoch predstavujú až 32% a pri nemigrantoch 19% zo všetkých pozícií. Nikto z našich absolventov nepracuje ako operátor a montér strojov a zariadení. Rozdiel medzi prvými dvoma najčastejšími pozíciami u zostávajúcich je až 41,32 p.b. Tabuľka 15.

Tabuľka 15: Porovnanie zostávajúcich a odchádzajúcich – pracovná pozícia

	Zostali	Odišli	Rozdiel
Riadiaci pracovník	14,20%	14,24%	-0,04 p.b.
Špecialista	60,08%	41,06%	19,02 p.b.
Technik a odborný pracovník	5,58%	9,27%	-3,69 p.b.
Administratívny pracovník	18,76%	31,46%	-12,70p.b.
Pracovník v službách a obchode	1,14%	3,31%	-2,17p.b.
Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve	0%	0%	0,00p.b.
Kvalifikovaný pracovník a remeselník	0%	0,33%	-0,33p.b.
Operátori a montéri strojov a zariadení	0%	0%	0,00p.b.
Pomocný a nekvalifikovaný pracovník	0,13%	0,00%	0,13p.b.
Príslušník ozbrojených síl	0,13%	0,33%	-0,20p.b.

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

Priemerná hrubá mesačná mzda

Zaujímá nás či tí, ktorí zostali v regióne BA dostávajú vyššiu mzdu za odvedenú prácu ako migrujúci absolventi. Najviac nemigrujúcich absolventov dostáva priemernú hrubú mesačnú mzdu 1100-1299€ a to 26,59%. Potom mzdu nad 1700€ dostáva 25,72% absolventov. Menej ako 500€ dostáva 0,75% absolventov. Pri percentuálnom porovnaní migrantov a nemigrantov, sú nemigranti odmeňovaní vyššou mzdou. Vidíme to v tabuľke 16, kde pri skupine odchádzajúcich tvorí kumulatívny súčet vyšší počet absolventov pri nižších mzdách. Napríklad do 1100€ zarába až 44,74% migrantov ale iba 21,10% nemigrantov. Absolventom našej univerzity je ponúkaná slušná mzda aj mimo regiónu BA. Je to vidieť najmä pri mzde nad 1700€, ktorú dostáva takmer 29% migrantov. Bratislavský región sa líši v platovom ohodnotení s ostatnými krajmi SR. V regióne BA bol v roku 2017 priemerný plat okolo 1300€, pričom priemerná mzda na Slovensku za rok 2017 bola 954€ (SUSR) Tabuľka 16.

Tabuľka 16: Porovnanie zostávajúcich a odchádzajúcich – hrubá mesačná mzda

	Zostali	Kumulatívny súčet	Odišli	Kumulatívny súčet
Menej ako 500 Eur	0,75%		4,28%	
500 až 699 Eur	1,12%	1,87%	9,21%	13,49%
700 až 899 Eur	4,62%	6,49%	14,47%	27,96%
900 až 1099 Eur	14,61%	21,10%	16,78%	44,74%
1100 až 1299 Eur	26,59%	47,69%	14,47%	59,21%
1300 až 1499 Eur	15,23%	62,92%	8,22%	67,43%
1500 až 1699 Eur	11,36%	74,28%	3,95%	71,38%
Viac ako 1700 Eur	25,72%	100%	28,62%	100%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

Priemerné hrubé ročné príjmy z podnikania

Okrem zamestnancov, ktorí dostávajú mzdu nás zaujímajú aj príjmy podnikateľov. Na migračné rozhodovanie môže mať istý vplyv veľkosť ročného príjmu z podnikania, nakoľko rozdiely medzi zostávajúcimi a odchádzajúcimi z regiónu BA sú viditeľné najmä pri príjmoch nad 100 tisíc eur ročne. Zarábajúci takýto príjem (8,33%), zostali v Bratislavskom častejšie ako odchádzajúci (2,56%). Tabuľka 17.

Tabuľka 17: Porovnanie zostávajúcich a odchádzajúcich – ročné príjmy z podnikania

	Zostali	Odišli
Do 20 tisíc Eur	43,06%	46,15%
20 až 49 tisíc Eur	36,11%	33,33%
50 až 99 tisíc Eur	12,50%	17,95%
Viac ako 100 tisíc Eur	8,33%	2,56%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

Rýchlosť nájdenia si práce po ukončení VŠ

Rýchlosť nájdenia si zamestnania môže veľmi ovplyvniť rozhodovanie absolventa zostať/nezostať v regióne VŠ. Niektorí z migrantov si našli prácu neskôr ako nemigranti. Z tých, ktorí zostali v regióne sa okamžite zamestnalo až 70% absolventov, do 3 mesiacov sa zamestnalo 19%. Až 95,51% zostávajúcich si našlo prácu do pol roka od ukončenia VŠ, čo znamená veľkú uplatniteľnosť absolventov EUBY na trhu práce. Pri odchádzajúcich je menšia. Okamžite sa zamestnalo o cca 10 p.b. menej migrantov. Porovnanie zostávajúcich a odchádzajúcich vidíme v tabuľke 18.

Tabuľka 18: Porovnanie zostávajúcich a odchádzajúcich – rýchlosť nájdenia si práce

	Zostali	Odišli
Okamžite	70,11%	61,00%
Do 3 mesiacov	19,05%	20,67%
Do pol roka	6,35%	10,33%
Do roka	2,74%	4,67%
Neskôr	1,74%	3,33%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

VŠ vzdelanie u rodiča

Aj rodinné zázemie môže ovplyvniť rozhodovanie absolventa VŠ v migrácii. Zameriame sa na rodičov absolventov. Skúmame, či vzdelanie rodiča môže ovplyvniť migračné rozhodovanie. Vysokoškolské vzdelanie u aspoň jedného rodiča má väčšia polovica zo skupiny zostávajúcich 52,60%. Naopak pri odchádzajúcich z Bratislavského regiónu je menej rodičov s VŠ 47,40%. Tabuľka 19.

Tabuľka 19: Porovnanie zostávajúcich a odchádzajúcich – rodičia a VŠ

	Zostali	Odišli
Áno	52,60%	47,40%
Nie	47,40%	52,60%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

Podnikanie rodiča

Väčšina z rodičov našich absolventov nepodniká. Ak porovnáme podnikanie našich dvoch skúmaných skupín (odišli, zostali), viac podnikajú rodičia u migrantov (29,48%), a to o 2,32 p.b. než u nemigrantoch (27,16%). Na základe malého rozdielu vo výsledkoch, vplyv podnikania rodičov nie je asi veľmi silný pri rozhodovaní absolventov. Tabuľka 20.

Tabuľka 20: Porovnanie zostávajúcich a odchádzajúcich – rodičia a podnikanie

	Zostali	Odišli
Áno	27,16%	29,48%
Nie	72,84%	70,52%

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

4.3 LOGISTICKÁ REGRESNÁ ANALÝZA

4.3.1 POPISNÁ ŠTATISTIKA

V regresnej analýze sme skúmali binárnu závislú premennú a 12 nezávislých premenných. Závislú sme v popisnej štatistike rozdelili na kategórie: odišiel za prácou mimo Bratislavského regiónu označíme 0 a zostal pracovať v Bratislavskom regióne 1. Pracujeme s veľkosťou dát 1067, pri odišiel s 281 respondentmi a pri zostal 786.

Priemerného respondenta v skupine odišiel tvorí: Žena, absolventka, čerstvá absolventka, študovala dennú formu, vyznačuje sa lepšími študijnými známkami, nezúčastnila sa zahraničného pobytu počas VŠ, pochádzajúca mimo región BA, s krátkodobými pracovnými skúsenosťami počas VŠ, zamestnaná, s rodičom bez VŠ vzdelania, nepodnikateľ, so mzdou približujúcou sa 1100€ .

Pri skupine odišiel, na odpovede týkajúce sa štúdia na VŠ, denné štúdium absolvovalo 82% a externé 18%. Čerstvých absolventov je 35% a ostatných po dvoch rokoch od ukončenia 65%. Lepších študentov so známkami A a B bolo 59% a 41% priemerných a podpriemerných. Zahraničného pobytu sa zúčastnilo počas štúdia 17% a ostatných 83% nie. Dotazníka sa zúčastnilo až 75% žien a 25% mužov. Slobodných bolo približne 50% a žijúcich v spoločnej domácnosti, resp. ženatých / vydatých tiež 50%. Vysokoškolské vzdelanie mal aspoň jeden rodič v 47% prípadov, 53% nemalo. Podnikalo 27% z rodičov. V Bratislave pri nástupe na VŠ bývalo 10%, ostatných 90% pochádzalo z iného regiónu Slovenska. Dlhodobé pracovné skúsenosti počas štúdia malo 41% a 59% nemalo buď žiadne alebo krátkodobé brigády. Väčšina absolventov až 98% je zamestnancami a iba 2% podniká. Hrubú mesačnú mzdu dostávali priemerne vo výške do 1100 € viac sa približujúca k hodnote 1100 €. Do 1100 € mesačne dostávalo najviac z opýtaných a to 43%, 1100-1500 € malo 24% a 33% nad 1500 €.

Priemerného respondenta v skupine zostal tvorí: Žena, slobodná, staršia absolventka denného štúdia, s priemernými študijnými známkami, nezúčastnila sa zahraničného pobytu počas VŠ, pochádzajúca mimo región BA, s dlhodobými pracovnými skúsenosťami počas VŠ, zamestnaná, s rodičom s VŠ vzdelaním, nepodnikateľ, so mzdou nad 1100 €.

Pri skupine zostal absolvovalo denné štúdium 89% a externé 11%. Čerstvých absolventov bolo 47% a 53% starších, čiže viac ako 2 roky od ukončenia. Pri študijných známkach bol priemer 50%, čo tvorí lepších študentov, ako aj 50% horších študentov. Iba 18% študentov

sa zúčastnilo zahraničného pobytu a 82% nie. Priemer respondentov tvoria ženy až 62% a muži 38%. Títo respondenti sú väčšinou slobodní až 59% , žijúcich v spoločnej domácnosti je 41%. Aspoň jeden z rodičov má VŠ vzdelanie 54% a 46% nemá. Minimálne jeden rodič podniká pri 26% respondentoch a zvyšok 74% nepodniká. Z regiónu Bratislava pochádzalo 37% opýtaných a ostatných 63% mimo BA. Pri pracovných skúsenostiach priemer tvoria tí, ktorí mali rozsiahle skúsenosti počas VŠ a to 67% a 33% nemalo buď žiadne alebo krátkodobé. V čase zúčastnenia sa dotazníka až 97% bolo zamestnaných a iba 3% podnikalo. Priemerná hrubá mesačná mzda je od 1100-1500 € viac sa približujúca k hodnote 1100 €. Konkrétne do 1100€ malo v hrubom 20% respondentov, 1100-1500 € dostávalo 42% a nad 1500 € až 37%.

Tabuľka 21: Popisná štatistika

Premenná	Popis a kódovanie	Odišiel za prácou (0) (N=281)			Zostal pracovať v Bratislave (1) (N= 786)		
		Min	Max	Priemer	Min	Max	Priemer
Forma štúdia	V akej forme ste absolvovali vysokoškolské štúdium? Denná (1), Externá forma (0)	0	1	0,82	0	1	0,89
Ukončenie štúdia	V ktorom roku ste ukončili štúdium na vysokej škole? Do 2 rokov po ukončení (1) Viac ako 2 roky (0)	0	1	0,35	0	1	0,47
Študijné výsledky	Odhadnite prosím Vaše priemerné študijné výsledky (známky) za celé Vaše štúdium. Významne lepší študent (1) Priemerný a podpriemerný študent (0)	0	1	0,59	0	1	0,50
Zahraničný pobyt	Absolvovali ste zahraničný študijný pobyt počas štúdia? Áno (1) Nie (0)	0	1	0,17	0	1	0,18
Pohlavie	Vaše pohlavie? Žena (1) Muž (0)	0	1	0,75	0	1	0,62
Rodinný stav	Aký je Váš rodinný stav? Slobodný (1) Ženatý resp. žijúci v spoločnej domácnosti (0)	0	1	0,50	0	1	0,59
Vzdelanie rodičov	Má niektorý z Vašich rodičov vysokoškolské vzdelanie? Áno (1) Nie (0)	0	1	0,47	0	1	0,54
Podnikanie rodičov	Podniká niektorý z Vašich rodičov? Áno (1) Nie (0)	0	1	0,27	0	1	0,26
Bydlisko	Aké bolo Vaše miesto bydliska v čase pri nástupe na vysokú školu? Bydlisko Bratislava (1) Bydlisko mimo región (0)	0	1	0,10	0	1	0,37
Pracovné skúsenosti	Pracovali alebo podnikali ste počas vysokej školy v mieste štúdia? Dlhodobé pracovné skúsenosti (1) Krátkodobé alebo	0	1	0,41	0	1	0,67

	žiadne (0)						
Ekonomická aktivita	Aká je Vaša súčasná ekonomická aktivita? Zamestnanec (1) Podnikateľ (0)	0	1	0,98	0	1	0,97
Mzda	Aká je Vaša priemerná hrubá mesačná mzda? Nižšia ako priemer do 1100 (1) Priemerná 1100-1500 (2) Vyššia ako priemerná nad 1700 (3)	1	3	1,90	1	3	2,17

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

4.3.2 VÝSLEDKY LOGISTICKEJ REGRESIE

Štatisticky nesignifikantné premenné (7) sú v tomto modeli: študijné známky, zahraničný pobyt, pohlavie, rodinný stav, rodič s VŠ, rodič podnikateľ a ekonomická aktivita.

Štatisticky významné premenné nadobúdali hodnoty blízke 0 ($p < 0,05$).

Štatisticky významné sú premenné (5): forma štúdia, čerstvosť absolventa, bydlisko pri nástupe na VŠ, pracovné skúsenosti počas VŠ a priemerná hrubá mesačná mzda.

Pomer šancí zostať v regióne BA mali denní študenti, takisto čerství absolventi, rezidentní absolventi, s dlhodobými pracovnými skúsenosťami počas VŠ, s lepším platovým ohodnotením.

Význam z vybraných kategorických premenných má premenná bydlisko. Respondenti pochádzajúci z Bratislavského regiónu majú tendenciu v ňom zostať až 5- násobne viac ako pochádzajúci z iných regiónov Slovenska. Ďalej pri skúmaní formy štúdia má denný študent viac ako 2,5- násobok pomer šancí ostať v regióne BA ako externista. Takisto viac ako 2,2- násobok čerstvých absolventov má vyššiu šancu zostať v regióne. Podobne 2,2- násobný pomer šancí zostať v univerzitnom regióne majú študenti s dlhodobými pracovnými skúsenosťami počas štúdia. Pomer šancí vo výške 1,73 v prípade mzdy, vyjadruje, že keď vzrastie mzda o jednu jednotku tak je 1,73 násobná šanca, že absolvent zostane v regióne Bratislava.

Tabuľka 22: Výsledky logistickej regresie

	Odds Ratio	P>z	[95% Conf. Interval]	
Forma štúdia	2,550	0,000	1,579	4,119
Ukončenie štúdia	2,241	0,000	1,528	3,286
Študijné výsledky	0,741	0,061	0,541	1,014
Zahraničný pobyt	0,724	0,123	0,481	1,091
Pohlavie	0,707	0,052	0,499	1,004
Rodinný stav	1,139	0,433	0,823	1,576
Vzdelanie rodičov	1,060	0,719	0,771	1,457
Podnikanie rodičov	0,830	0,294	0,585	1,176
Bydlisko	5,499	0,000	3,545	8,530
Pracovné skúsenosti	2,232	0,000	1,630	3,057
Ekonomická aktivita	1,638	0,370	0,557	4,813
Mzda	1,733	0,000	1,381	2,174
Konštanta	0,121	0,003	0,031	0,478
Pseudo R ²	0,159			
Log likelihood	-517,198			

Zdroj: vlastné spracovanie z dotazníka

5. DISKUSIA

Zo všetkých respondentov dotazníkového prieskumu EUBY, odišlo z regiónu BA 28,19%, zostalo, resp. sa zamestnalo v regióne BA 71,81% absolventov. Väčšina zo zostávajúcich sú pochádzajúci z iného regiónu ako BA, čiže predstavujú imigrantov.

Ak porovnáme našu štúdiu so Žilinskou univerzitou v Žiline alebo Technickou univerzitou v Košiciach, výsledky sú v niektorých aspektoch podobné a v niektorých odlišné. V regióne Bratislava zostáva až 71% absolventov, v Žiline 40% a v Košiciach 35%. Vplyv regiónu, resp. vo veľa prípadoch najmä pracovných príležitostí má na migračné rozhodovanie veľký vplyv najmä preto, že rezidentných študentov pri nástupe na VŠ bolo z BA 29% čo predstavuje nárast ľudského kapitálu až o 40 perc. bodov. Z absolventov UNIZY pochádzalo zo Žilinského regiónu 25% a z TUKE pochádzalo z Košického regiónu 19% respondentov. (Rehák – Dudová, 2018; Šebová 2018)

V deskriptívnej štatistike sme preskúmali rôzne faktory, ktoré môžu vplyvať na migračné rozhodnutie. Zistili sme, že viac zostávajú v univerzitnom regióne muži, mladší, slobodní. Odchádzajú lepší študenti, ktorí mali prospech A,B. Otázka o študijných známkach je trochu subjektívneho charakteru, veľa ľudí sa môže lepšie ohodnotiť. Deskriptívnou štatistikou sme zobrazili vplyv premenných samostatne, do regresie vstupujú premenné spoločne. Na rozdiel od deskriptívnej štatistiky, regresná analýza ukáže vplyv nezávislej premennej na závislú. Výsledky deskriptívnej štatistiky a regresnej analýzy sa mierne odlišujú vplyvom väčšieho vyčistenia dát, ktoré vkladáme do regresie.

Ak porovnáme deskriptívnu štatistiku výsledkov EUBY a TUKE zistíme, že pri študijných známkach, lepších študentov u nás tvorí 51% a horších 49%. Pri TUKE lepších 54% a 46% študentov s horšími študijnými výsledkami počas VŠ. Takisto ako aj v našich výsledkoch sa absolventi lokalizujú na pracovných trhoch vo väčších mestách, v porovnaní s mestom / obcou z ktorej pochádzajú. Väčšina absolventov TUKE aj EUBY pracuje ako zamestnanci. U nás 79 % a na TUKE 81%. (Rehák – Dudová, 2018; Šebová 2018)

V logistickej regresii zaoberajúcou sa Ekonomickou univerzitou je v modeli 5 premenných štatisticky významných z 12. Porovnanie premenných a štatistickej významnosti s UNIZA a TUKE vidíme v tabuľke 23. Pri EUBE neskúmame študijný program dôvodu zamerania všetkých fakúlt univerzity iba na jeden smer a to humanitno-spoločenský.

Tabuľka 23: Porovnanie výsledkov 3 univerzít EUBA, UNIZA a TUKE.

	EUBA	UNIZA	TUKE
Študijný odbor	-	✓	X
Forma štúdia	✓	✓	X
Čerstvý absolvent	✓	✓	X
Študijné výsledky	X	X	✓
Zahraničný pobyt	X	-	-
Pohlavie	X	✓	X
Rodinný stav	X	✓	X
Vzdelanie rodičov	X	✓	X
Podnikanie rodičov	X	-	-
Bydlisko	✓	✓	✓
Pracovné skúsenosti	✓	X	✓
Ekonomická aktivita	X	X	X
Mzda	✓	✓	✓
Vzdialenosť k VŠ	-	✓	-
Premenných	12	12	11
Štatisticky významné	5	9	4

Zdroj: vlastné spracovanie na základe štúdií Dudová-Rehák, 2018 a Šebová 2018

Pri všetkých troch univerzitách má výrazný vplyv na rozhodovanie absolventa miesto bydliska v čase nástupu na univerzitu a výška ponúkanej mzdy. Výsledky ukazujú, že ak sa absolvent narodil v regióne univerzity, výrazne to zvyšuje šancu, že tam zostane aj po ukončení štúdia. Náš výsledok potvrdzuje aj štúdia od Rérata 2014, ktorý tvrdí, že migračnú trajektóriu ovplyvňuje región pôvodu absolventov a ich rodičov, ako aj lokalizácia univerzity. (Rérat 2014).

Na rozhodovanie migrácie vplýva aj súvis s predchádzajúcou migračnou históriou jednotlivca, ak jednotlivec už v minulosti migroval, je väčšia pravdepodobnosť, že bude migrovať aj neskôr (Faggian et al. 2007, Rérat 2014). Chceli sme preskúmať, či zúčastnenie sa zahraničného pobytu počas štúdia na VŠ môže mať vplyv na neskoršie migračné rozhodovanie. V našom modeli sa tento vplyv nepotvrdil, zahraničný pobyt bol štatisticky nevýznamný.

V štúdiách EUBY, UNIZY a TUKE sa vplyv ekonomickej aktivity nepotvrdil, pričom absolventi, ktorí v minulosti už podnikali, majú oveľa väčší priestor pri voľbe pracovného miesta. (Koster - Venhorst 2014).

Absolventi sa rozhodujú od výšky ponúkaného platu v regiónoch (Faggian et al. 2007, Rehák – Rafaj, Ahlin et al. 2014). Konkrétne v našom prípade pri vyššej ponúkanej mzde

zostanú pracovať v regióne Bratislava, naopak pri UNIZE a TUKE pri vyššej mzde odchádzajú mimo región, kde tú mzdu dostanú. Absolventi, lokalizujúci sa na iných pracovných trhoch, majú v priemere vyššie príjmy ako tí, ktorí ostali v lokalite univerzity, absolventi odchádzajú na väčšie pracovné trhy, s vyššími mzdami a s lepšími pracovnými príležitosťami (Šebová 2018).

Mladí a vysokokvalifikovaní absolventi, zvyčajne menia pracovné miesta a migrujú medzi regiónmi niekoľkokrát počas svojej začínajúcej kariéry (Ahlin et al. 2014). Avšak štúdiu sa dokázalo, že absolventi sú veľmi mobilnou skupinou, dokonca aj pri neskorších zmenách práce (Hausen - Uebelmesser 2017). V našej a štúdiu na UNIZE sa zistilo, že čerství absolventi mali vyššiu šancu zotrvať pracovať v regióne vysokej školy ako odísť.

Externisti väčšinou popri štúdiu pracujú, majú dlhodobé pracovné skúsenosti, čo spôsobuje ich rozšírenejšiu migráciu mimo región univerzity (Rehák - Dudová 2018). Tento fakt sa potvrdil aj v našej práci, kde sme zistili, že denný študent má väčšiu šancu ostať v regióne BA ako externista. Predpokladá sa, že externista má dlhodobé pracovné skúsenosti na domacom trhu, pracuje na TPP. V štúdiu na TUKE naopak u absolventa externého štúdia sa zvyšoval pomer, že zostane v regióne univerzity.

Študenti s dlhodobými pracovnými skúsenosťami počas štúdia zostávajú v regióne BA, čo sa potvrdilo aj na TUKE. Jednotlivec si počas štúdia hľadá pracovné ponuky, brigády, čo môže ovplyvniť jeho neskoršie rozhodovanie zostať v regióne univerzity (Rérat 2014).

Študijné známky na TUKE ovplyvňovali jednotlivcov zostať v regióne, ale pri ostatných dvoch univerzitách neboli štatisticky významné. Zahraničná štúdia zistila, že lepšie študijné výsledky absolventov na kvalitnejších univerzitách v Taliansku zvyšujú šancu ostať pracovať v regióne VŠ (Ciriaci 2014).

Partnerský vzťah má v niektorých štúdiách (Rérat 2012b, Rérat 2014) na migračné rozhodovanie veľký vplyv. Ak je osoba slobodná, rozhoduje sa sama, avšak ak žije v páre, vtedy sa berie ohľad aj na druhú osobu, prípadne rodinu. Na EUBE a TUKE sa nezistilo, že by partnerský vzťah, resp. bez partnerov ovplyvňoval toto rozhodnutie. V štúdiu UNIZY absolventi žijúci v partnerskom vzťahu v spoločnej domácnosti nemigrujú tak často, pretože ich rozhodnutie zahŕňa zmenu pracovného miesta aj u partnera (Rehák - Dudová 2018).

Takisto ani pohlavie neovplyvňuje pri rozhodovaní absolventov EUBY ich migračné rozhodovanie. Na UNIZE, ženy po absolvovaní štúdia mali vyššiu šancu zotrvať v regióne univerzity (Rehák - Dudová 2018). Väčšina empirických štúdií ukazuje na väčšiu geografickú mobilitu mužov, pretože ženy majú vyššiu averziu voči riziku (Faggian, 2017,

Kidd et al. 2014). Zistili, že ženy dochádzajú do práce na kratšie vzdialenosti, v dôsledku ich domácich povinností, povinností voči deťom (Schwanen et al. 2002). Naopak v štúdiu Faggian et al. 2007 zistili, že ženy absolventky sa sťahujú ďalej od miesta štúdia, pravdepodobne s cieľom znížiť pracovné disparity medzi mužmi a ženami, ak im je v inom, vzdialenejšom regióne poskytnutá lepšia pracovná pozícia s vyššou mzdou.

Pri skúmaní vplyvu rodičov na migračné rozhodovanie sa na EUBE sa nepotvrdil, pričom v iných štúdiách áno. Napríklad deti, ktorých rodičia sú s vyššou úrovňou vzdelania a majú manažérske postavenie, sú viac mobilné. Naopak ak sú deti z robotníckej rodiny majú tendenciu sa skôr vracieť do rodného regiónu, prípadne žiť na okraji mesta (Rérat 2014). Pri UNIZE absolventi, ktorí mali aspoň jedného rodiča s VŠ majú vyššiu šancu zostať v regióne Žilina (Rehák - Dudová 2018).

Na základe rôznych štúdií je zrejmé, že univerzity majú veľký vplyv v migračnom rozhodovaní a pri zvyšovaní regionálneho rozvoja. Vplývajú naň úrovňou kvality vzdelávania, výskumnou aktivitou, spoluprácou s komunitnými aktérmi. Okrem univerzity záleží aj od iných faktorov, ktoré vplývajú na rozvoj. Je to najmä úroveň inovatívnosti, zameranie regiónu z pohľadu odvetvovej štruktúry. Podľa zistených poznatkov, absolventi EUBY nemajú problém po ukončení VŠ s uplatniteľnosťou, väčšina z nich zostane pracovať v regióne BA, ktorý sa považuje za kraj s najnižšou mierou nezamestnanosti. Takisto je v BA regióne ponúkaná priemerne najvyššia mzda v porovnaní so zvyškom SR. Keď však porovnáme BA so štúdiami UNIZY a TUKE, veľa absolventov migruje z Košického a Žilinského regiónu preč.

Odporúčania pre politiku na udržanie absolventov v regióne

Región by mal zistiť, prečo absolventi odchádzajú. Politici by mali vytvárať čo najlepšie podmienky pre skupiny, do ktorej patria aj mladí absolventi do 29 rokov. Posilniť trh práce, komunikovať s firmami v regióne a vychovávať im vzdelané obyvateľstvo. Takisto prepojiť výskum univerzity s firmami. Prepájať univerzity vzhľadom pre potreby zamestnávateľov, aby univerzita nevzdelávala študentov, o ktorých pracovný trh nemá záujem. Na Slovensku sú študijné odbory, s ktorými sa absolventom ťažko uplatňuje, preto migrujú do iných regiónov, čím je spôsobený únik mozgov.

Taktiež celkovo zvýšiť informovanosť pre absolventov, aby nemigrovali z regiónu. Zapojiť ich do diania v regióne, aby sa zaujímali o svoj domov.

Klasické skúmanie pracovnej migrácie sa odlišuje od nášho výskumu v tom, že skúmame čerstvých absolventov VŠ, pri ktorých ide vôbec o prvé zamestnanie na trhu práce. Naša

práca má rôzne obmedzenia, medzi ktoré patrí najmä nedostatok dát o migrácii na národnej a vnútronárodnej úrovni, s dôrazom na nedostatok údajov o vysokokvalifikovaných migrantoch. V tejto práci skúmame iba jednu univerzitu v Bratislavskom regióne, nemôžeme tvrdiť závery pre celý región. Výsledky ukázali, že vďaka Ekonomickej univerzity narástol ľudský kapitál v regióne. Takisto ak hovoríme o náraste ľudského kapitálu, nevieme s presnosťou určiť o akú kvalitu vysokovzdelaných osôb ide. Limitmi práce je, že neskúmame všetky faktory, ktoré absolventa mohli ovplyvniť pri rozhodovaní sa. Nevieme aké všetky subjektívne činitele vplyvajú na migráciu. Veľký vplyv má výška platu, ale môžu to byť aj iné činitele, na ktoré sme sa v dotazníkovom prieskume nepýtali. Takisto Bratislava disponuje širokou možnosťou v oblasti kultúrneho vyžitia, to môže mať veľkú váhu nemigrovať preč z Bratislavského regiónu, pričom v otázkach nášho prieskumu sme sa nepýtali na vnímanie atraktívnosti univerzitného regiónu.

ZÁVER

Počet vysokoškolsky vzdelaných osôb na Slovensku každým rokom narastá. Diplomová práca priblížila migračné rozhodovanie absolventov na Ekonomickej univerzite v Bratislave. V prvom rade formou teoretických prístupov k vysvetleniu faktorov migrácie absolventov a aj praktickým prístupom. Dáta, ktoré skúmajú migráciu absolventov VŠ na Slovensku absentujú, najmä údaje, ktoré hovoria, aké faktory ovplyvňujú absolventov pri rozhodovaní. Cieľom práce bolo preto preskúmať migračné správanie absolventov Ekonomickej univerzity. Veľa zahraničných štúdií zistilo, že migrácia súvisí najmä s pracovným trhom v závislosti od výšky mzdy.

Deskriptívnu štatistikou sme zobrazili, kto sú naši absolventi v oblasti pracovnej a individuálnej v čase štúdia na VŠ. Zistili sme, že veľa z nich zmenilo bydlisko z menšej obce /mesta do väčších miest. Veľa ľudí (60%) po absolvovaní VŠ býva v meste nad 100 tisíc obyvateľov, pričom pred nástupom na VŠ iba 20%. Ak porovnáваме miesto narodenia s miestom zamestnania, sledujeme prírastok ľudí v Bratislavskom regióne. Vo všetkých ostatných regiónoch Slovenska úbytok. V BA ostávajú skôr slobodní ľudia, ako zadaní, resp. žijúci v spoločnej domácnosti s partnerom. S lepšími študijnými výsledkami viac ľudí odchádzalo z regiónu ako zostávalo. Zahraničný pobyt počas štúdia veľmi na neskoršiu migráciu nevplýval, za to pracovné skúsenosti, najmä dlhodobé, spôsobili u absolventov zotrvanie v univerzitnom regióne. Viac zamestnancov zostáva v BA regióne a podnikatelia viac odchádzajú z regiónu. Je tu pravdepodobnosť, že majú lepšie pracovné vyhliadky, prípadne boli externí študenti a vracajú sa podnikat' do domáceho regiónu. Absolventi, ktorí zostali v regióne BA, pracujú najmä v odvetví finančné a poisťovacie činnosti a v oblasti informácie a komunikácia. Väčšina absolventov sa v BA zamestnalo ako špecialisti a administratívni pracovníci. Platové ohodnotenie absolventov je v BA lepšie, ako je priemerná mzda Slovenska, takisto podnikatelia zarábajú viac v tomto regióne. Takmer 96% absolventov, ktorí zostali v regióne BA si našlo prácu do pol roka od ukončenia VŠ, čo znamená veľkú uplatniteľnosť absolventov EUBY na trhu práce. Pri odchádzajúcich absolventoch do iných regiónov je rýchlosť nájdenia práce menšia.

Výsledky našej regresnej analýzy preukázali, že najväčší pomer šancí zostať v regióne má študent denného štúdia, externisti odchádzajú do iných regiónov, čo je pochopiteľné, najmä ak v iných regiónoch bývajú, prípadne pracujú na trvalý pracovný pomer.

Ďalšími zisteniami sú, že čerství absolventi sa lokalizujú viac v regióne Bratislava, je to najmä z toho dôvodu, že čerstvo po absolvovaní VŠ môžu mať v tomto regióne väčšie sociálne väzby. Sú mladí, často ešte slobodní. Aj v teórii sme sa zaoberali rozdielom medzi migráciou mladých a starších ľudí, kde mladí majú tendenciu sa lokalizovať vo väčších mestách, s vyššou atraktivnosťou a možnosťami zábavy, čo práve Bratislava predstavuje. Samozrejme ak študent pochádza z Bratislavy, má tu rodinu, priateľov, je tu šanca na nájdenie si pracovného miesta s vyššou mzdou ako v iných regiónoch, nemá dôvod odchádzať do iných regiónov, čo znamená, že je veľká šanca, že tento absolvent zostane v lokalite univerzity. Takisto ak študent mal počas štúdia brigády, najmä dlhodobého charakteru, tak je tu šanca, že aj po absolvovaní školy zostane v regióne. Je veľa študentov, ktorí pracujú počas školy a automaticky po ukončení štúdia prechádzajú na trvalý pracovný pomer v danej firme.

Mzda je veľmi dôležitým faktorom pri rozhodovaní sa. Táto tematika je rozobratá v teoretickej časti. Ak je ponúkaná vyššia mzda v regióne BA, tak pochopiteľne sa títo ľudia budú koncentrovať tu, najmä ak sa im to oplatí z pohľadu iných faktorov, ako sú náklady na bývanie.

Výsledky ukázali, že v zahraničí a aj na Slovensku absolventov ovplyvňujú do istej miery podobné faktory. Univerzita má do určitej miery tendenciu prilákať ľudí do regiónu, ale ak sú v regióne nízke pracovné a mzdové podmienky, ľudia migrujú za prácou inam. Takisto ak atraktivita regiónu nie je pre absolventa dostatočujúca, presťahuje sa. Aby regióny predchádzali odchodu mozgov, mali by takéto štúdie byť spracované celoplošne na území SR, so snahou zistiť, čo ľudia dokáže najviac ovplyvňovať. Veľakrát ich ovplyvňuje partner a musia prihliadať na hľadanie dvoch pracovných miest, v niektorých regiónoch je ťažká uplatniteľnosť určitých odborov, preto je tu potreba prepojenia univerzity a pracovného trhu.

POUŽITÁ LITERATÚRA

ABREU, Maria - KOSTER, Sierdjan – VENHORST, Viktor A. Transitions and Location Choice : Analysing the Decisions of Students and Recent Graduates. In: *Spatial Economic Analysis*. London : Routledge, 2014, Volume 9, Issue 4, Pages 349-354. ISSN 1742-178.

AHLIN, Lina - ANDERSSON, Martin. - THULIN, Per. Market thickness and the early labour market career of university graduates – an urban advantage? In: *Spatial Economic Analysis*. London : Routledge, 2014, Volume 9, Issue 4, Pages 396–419. ISSN 1742-1772.

BOYLE, Paul - HALFACREE, Keith - ROBINSON, Vaughan. Exploring Contemporary Migration. In: *Population, space and place*. New York : Addison Wesley Longman, 1998, Volume 5, Issue 2, Pages 152-153. ISBN 0582251613.

CARREE, Martin A. - KRONENBERG, Kristin. Location choices and the costs of distance: empirical evidence for Dutch graduates. In: *Spatial Economic Analysis*. London : Routledge, 2014, Volume 9, Issue 4, Pages 420–435. ISSN 1742-1772.

CIRIACI, Daria. Does university quality influence the interregional mobility of students and graduates? The case of Italy. In: *Regional Studies*. London : Routledge, 2014, Volume 48, Issue 10, Pages 1592-1608. ISSN 0034-3404.

CLARK, David E. - COSGROVE, James C. Amenities versus labor market opportunities: choosing the optimal distance to move. In: *Journal of Regional Science*. San Francisco : Wiley Periodicals Inc, 1991, Volume 31, Issue 3, Pages 311–328.

CORCORAN, Johathan - FAGGIAN, Alessandra. Graduate migration and regional development: an international perspective. In: *New horizons in Regional Science*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2017, Pages 1–10. ISBN 978-1784712150.

COURGEAU, Daniel. Interaction between spatial mobility, family and career life cycle: a French survey. In: *European Sociological Review*. Oxford : Oxford University Press. 1985, Volume 1, Issue 2, Pages 139-162.

CENTRUM VEDECKO-TECHNICKÝCH INFORMÁCIÍ SR. *Vysoké školy*. [online]. [cit. 21-12-2018]. Dostupné na: http://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/skolstvo/vysoke-skoly.html?page_id=10266.

DE JONG, Gordon F. - FAWCETT, James T. Motivations for Migration: An Assessment and a Value-Expectancy Research Model. In: *Migration Decision Making*. Elsevier, 1981, Pages 13–58. ISBN 97814831603681981.

FAGGIAN, Alessandra – McCANN, Philip – SHEPPARD, Stephen. An analysis of ethnic differences in UK graduate migration behaviour. In: *The Annals of Regional Science*. Springer, 2006, Volume 40, Issue 2, Pages 461-471.

FAGGIAN, Alessandra – McCANN, Philip – SHEPPARD, Stephen. Human capital, higher education and graduate migration: an analysis of Scottish and Welsh students. In: *Urban Studies*, London : Routledge, 2007, Volume 44, Issue 13, Pages 2511-2528.

FAGGIAN, Alessandra - RAJBHANDARI, Isha - DOTZEL, Kathryn. R. The interregional migration of human capital and its regional consequences: a review. In: *Regional Studies*. London : Routledge, 2017, Volume 51, Pages 128-143. ISSN 0034-3404.

FRANKLIN, Rachel. S. Migration of the young, single, and college educated, 1995–2000. In: *Special report, US Department of Commerce, Economics and Statistics Administration*, 2003, Pages 1-11. Dostupné na: <https://www.census.gov/prod/2003pubs/censr-12.pdf>

GOLDSTEIN, Harvey A. What we know and what we don't know about the regional economic impacts of universities. In: *Universities, knowledge transfer and regional development*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2009, Pages 11-35. ISBN 978 1 84542 931 7.

HAGEN-ZANKER, Jessica. *Why Do People Migrate? A Review of the Theoretical Literature*. [online]. Maastricht : Maastricht Graduate School of Governance, 2008, Pages 25. [cit. 21-12-2018]. Dostupné na: <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/28197/>

HALÁS, Marián a kol. Funkčné regióny na Slovensku podľa denných tokov do zamestnania. In: *Geografický časopis*. Bratislava : Geografický ústav SAV, 2014, Volume 66, Issue 2, Pages 89-114.

HANOVÁ, Martina a kol. *Posilnenie úlohy vysokých škôl v regiónoch*. Bratislava : Min. školstva, vedy, výskumu a športu SR, 2016, 120 s. ISBN: 978-80-972336-0-0.

HAUSSEN, Tina - UEBELMESSER, Silke. Job changes and interregional migration of graduates. In: *Regional Studies*. London : Routledge, 2017, Volume 52, Issue 10, Pages 1346–1359. ISSN 0034-3404.

HENSEN, Maud M. - DE VRIES, Robert M. - CÖRVERS, Frank. The role of geographic mobility in reducing education-job mismatches in the Netherlands. In: *Regional Science*. New Jersey : Wiley-Blackwell, 2008, Volume 88, Pages 667–682.

KAKAŠ, Arnold. Migrácia podľa sčítania. In *Transformácia slovenskej spoločnosti vo svetle výsledkov posledných troch populačných cenzov. Zborník príspevkov z 15. Slovenskej demografickej konferencie*. Trenčianske Teplice : Slovenská štatistická demografická spoločnosť, 2015, 176 s. ISBN 978-80-88946-68-7.

KOSTER, Sierdjan - VENHORST, Viktor. Moving shop: residential and business relocation by the highly educated self-employed. In: *Spatial Economic Analysis*. London : Routledge, 2014, Volume 9, Pages 436–464.

LAUKO, Viliam a kol. Najnovšie vývojové trendy vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva Slovenska v časovo-priestorových súvislostiach. In: *Geographia Cassoviensis VI*. Košice : Ústav geografie, 2012, Pages 91-102. ISBN 978-80-7165-856-6.

LEE, Everett. S. A Theory of Migration. In: *Demography*. 1966, Volume 3, Issue 1, Pages 47-57.

MARTON, Susan. Education policy. In: *Handbook of Public Policy*. London : Sage Publications, 2006, Pages 231-248. ISBN 10 0-7619-4061-8.

NIEDOMYSL, Thomas - HANSEN, Høgni Kalsø. What matters more for the decision to migrate? – jobs versus amenities. In: *Environment and Planning A*. London : Sage Publications, 2010, Volume 42, Pages 1636–1649.

OECD. 2007. *Higher Education and Regions: Globally Competitive, Locally Engaged*. Pages 240. ISBN 9789264034143.

OOSTERBEEK, Hessel - WEBBINK, Dinand. Does studying abroad induce a brain drain? In: *Economica*. New Jersey : Wiley-Blackwell, 2011, Volume 78, Issue 310, Pages 347–366.

REHÁK, Štefan. - DUDOVÁ, Ivana. Kto ostáva a kto odchádza? migračné rozhodovanie absolventov Žilinskej univerzity v Žiline. In: *Geografický časopis*. Bratislava : SAV, 2018, ISSN 0016-7193, Volume 70, Pages 39-55.

REHÁK, Štefan - RAFAJ, Oliver. *Univerzity, ľudský kapitál a regionálny rozvoj: teoretické prístupy*. [online]. Banská Bystrica : UMB, 2015, 6 s. [cit. 10-10-2018]. Dostupné na: https://www.ef.umb.sk/konferencie/kfu_2015/prispevky%20a%20prezentacie/Sekcie/Rehak_Rafaj.pdf

REHÁK, Štefan a kol. *Lokálne ekonomické vplyvy univerzít*. Bratislava : Vydavateľstvo Ekonóm, 2015, 130 s. ISBN 978-80-225-4007-0.

RÉRAT, Patrick. Gentrifiers and Their Choice of Housing: Characteristics of the Households Living in New Developments in Swiss Cities. In: *Environment and Planning A*. London : SAGE Publications, 2012, Volume 44, Issue 1, Pages 221-236. ISSN 1472-3409.

RÉRAT, Patrick. The selective migration of young graduates: Which of them return to their rural home region and which do not? In: *Journal of Rural Studies*. Elsevier, 2014, Volume 35, Pages 123–132. ISSN 0743-0167.

SEDLACEK, Sabine. The role of universities in fostering sustainable development at the regional level. In: *Journal of Cleaner Production*. 2013, Volume 48, Pages 74-84. ISSN 0959-6526.

SCHWANEN, Tim - DIJST, Martin - DIELEMAN, Frans M. A micro level analysis of residential context and travel time. In: *Environment and Planning A*. London : SAGE Publications, 2002, Volume 34, Pages 1487–1507. ISSN 1226-7988.

ŠEBOVÁ, Miriam. Migračné rozhodovanie absolventov Technickej univerzity v Košiciach. In: *Univerzity a ekonomický rozvoj regiónov*. Bratislava : Ekonóm, 2018, Pages 64-75. ISBN 978-80-225-455-2.

ŠPROCHA, Branislav. Vnútorňa migrácia podľa najvyššieho dokončeného vzdelania na Slovensku. [online]. In: *Prognostické práce*. Bratislava : SAV, 2011, Volume 3, Pages 213-246. [cit. 15-10-2018]. Dostupné na: <http://www.prog.sav.sk/sites/default/files/2018-03/clanok-2-SPROCHAPP-3-2011-3.pdf>

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR. 2019. Databáza DataCube. [online]. *Priemerná mesačná mzda v hospodárstve SR*. [cit. 20-12-2018]. Dostupné na: <http://datacube.statistics.sk/>

Zákon 131/2002 Z.z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.